

BIS 2025 / 2028

Advies aanvraag- en beoordelingsproces BIS 2025-2028

Inhoud

Inleiding	4
1. Subsidievoorwaarden, criteria en beoordeling	6
2. Administratieve lastenverlichting	13
3. De drie codes	15
4. Wend- en weerbaarheid	21
5. Aanscherping van de subsidieregeling	23
6. Aantal instellingen en budgetten	25
7. Bovensectorale ondersteunende instellingen	27
Slotwoord	29
Bijlage 1: Adviesaanvraag staatssecretaris	31
Bijlage 2: Brieven Kunsten '92, NAPK, De Zaak Nu	34

Inleiding

De culturele sector heeft een roerige periode achter de rug, en nog altijd bemoeilijken diverse crises de dagelijkse culturele praktijk. De nasleep van de coronacrisis, de energiecrisis, inflatie, de krappe arbeidsmarkt; elke dag zetten werkenden in de culturele sector zich in om al deze uitdagingen het hoofd te bieden en toch hun onmisbare artistieke of inhoudelijke programma's te blijven ontwikkelen.

De Raad voor Cultuur heeft de afgelopen periode gezien voor hoe veel dilemma's en hoe veel onzekerheid dat culturele instellingen heeft geplaatst. Hij spreekt in dit advies daarom ten eerste zijn waardering uit voor al die inspanningen van makers (bij instellingen en daarbuiten) om de culturele sector draaiende te houden, en te blijven zorgen voor een stevig cultureel aanbod voor een breed publiek. Dankzij al die werkenden in de culturele sector, van technici tot directeuren, van kunstenaars tot educatiemedewerkers, is Nederland al die tijd voorzien gebleven van de broodnodige culturele voeding. De raad kan zich er geen voorstelling van maken waar ons land in crisistijd zónder muziek, dans, theater, beeldende kunst, film, literatuur en al die andere kunstvormen zou zijn geweest. Meer dan ooit heeft de afgelopen periode aangetoond hoe essentieel kunst en cultuur voor de samenleving zijn.

In een aantal adviezen naar aanleiding van de coronacrisis heeft de raad het belang en de noodzaak van cultuur onderstreept, en de bewindspersoon voor cultuur opgeroepen de gehele sector zo ruimhartig mogelijk te ondersteunen.¹ Ook riep de raad in deze adviezen de bewindspersoon op om gedurende de lopende subsidieperiode coulant om te gaan met de prestatie-eisen die worden gesteld aan de direct door het Rijk gesubsidieerde instellingen. De raad is verheugd dat aan deze adviezen gehoor is gegeven.

Voorliggend advies gaat over de omgang met rijksgesubsidieerde instellingen in de periode 2025-2028, en dan met name over de Culturele basisinfrastructuur (BIS). De staatssecretaris heeft de raad gevraagd om voor deze periode geen grote veranderingen voor te stellen in de BIS, maar om een advies uit te brengen dat rekening houdt met haar streven om de komende periode vereenvoudiging aan te brengen in de aanvraagprocedure en het beoordelingsproces. Om de nodige rust in de sector te creëren, heeft zij ervoor gekozen om de kaders van de subsidieregeling onveranderd te laten. Er komen geen nieuwe subsidiecategorieën in de BIS en het aantal te subsidiëren instellingen wordt niet groter dan in de huidige periode. Deze keuze houdt verband met de coronacrisis, het besluit om de huidige BIS-periode niet te verlengen en het vooruitzicht op de inrichting van een nieuw subsidiebestel vanaf 2029.

Vereenvoudiging versus aanscherping

De raad heeft waardering voor de keuze van de staatssecretaris om de BIS op dit moment niet rigoureus te veranderen, maar juist te kijken naar hoe een en ander overzichtelijker en eenvoudiger kan. De raad heeft hier bij het opstellen van zijn advies graag rekening mee gehouden, omdat ook hij ervan is overtuigd dat de sector hierbij gebaat is. Hij vindt het daarnaast voor de komende periode belangrijker dat culturele instellingen de ruimte nemen om hun wend- en weerbaarheid te vergroten, dan dat ze een zo hoog mogelijke productie blijven draaien. Dat betekent concreet dat inspanningen ter verbetering van *fair practice*, *good governance*, diversiteit & inclusie en duurzaamheid voor de raad prevaleren boven de kwantiteit van de artistieke output.

Bij de beantwoording van de adviesvraag heeft de raad geconstateerd dat vereenvoudiging helaas niet *overall* mogelijk is. Het gaat immers om een tenderprocedure, waarbij aanvragen van huidige BIS-instellingen en van nieuwe aanvragers binnen dezelfde subsidiecategorieën onderling moeten worden gewogen. Dit kan alleen op basis van voldoende informatie en

¹ Onder andere Raad voor Cultuur, 'Onderweg naar overmorgen' (2020), 'Sterker uit corona' (2021).

gegevens gebeuren. Ook geeft de staatssecretaris de raad enkele beleidsaandachtspunten mee die juist leiden tot nieuw te vragen informatie aan de instellingen.

Toch meent de raad over de hele linie met dit advies de *eenvoudigst mogelijke* kaders te scheppen om de aanvraagprocedure voor instellingen overzichtelijk te houden. De belangrijkste vereenvoudiging ligt in het opvragen van minder specifieke programma- en begrotingsinformatie. Ook stelt de raad een nieuwe set van vier overzichtelijke criteria voor.

Op het gebied van de drie codes en van duurzaamheid wordt juist iets extra's van de instellingen gevraagd. Dit zijn volgens de raad inspanningen die zich uiteindelijk meervoudig terugbetalen; ze zorgen voor een toekomstbestendige, wendbare en weerbare sector.

Consultatie stakeholders

De staatssecretaris voegde als bijlage bij haar adviesaanvraag drie brieven van Kunsten '92, De Zaak Nu en het NAPK. Bij het opstellen van dit advies heeft de raad deze organisaties nader geraadpleegd over hun brieven. Daarnaast heeft de raad met culturele instellingen binnen en buiten de BIS gesproken over de huidige stand van zaken in de culturele sector. Ook is gesproken met de rijkscultuurfondsen en overheden. De suggesties uit de genoemde brieven en gesprekken heeft hij meegewogen bij de beantwoording van de adviesaanvraag.

Doelstellingen voor cultuurbeleid

De raad heeft vier doelstellingen geformuleerd waaraan cultuurbeleid volgens hem moet bijdragen. Bij de beantwoording van de adviesvragen heeft de raad, zoals in al zijn advisering, rekening gehouden met deze doelstellingen. Kort samengevat luiden ze als volgt: in het gesubsidieerde bestel wordt talent van elke afkomst en uit elke discipline in staat gesteld zich te ontplooiën; er is een gesubsidieerd cultureel aanbod voor iedereen; het gesubsidieerde aanbod is pluriform van aard; en cultuur geldt als vrijhaven en plek voor debat binnen de maatschappij.

Leeswijzer

Dit advies volgt de zeven vragen en aandachtspunten die de staatssecretaris de raad heeft meegegeven in haar adviesaanvraag. Deze gaan achtereenvolgens over:

1. Subsidievoorwaarden, criteria en beoordeling
2. Administratieve lastenverlichting
3. De drie codes
4. Wend- en weerbaarheid
5. Aanscherping van de subsidieregeling
6. Aantal instellingen en budgetten
7. Bovensectorale ondersteunende instellingen

Het advies wordt afgesloten met een kort slotwoord.

1. Subsidievoorwaarden, criteria en beoordeling

De raad onderschrijft dat BIS-instellingen bepaalde verantwoordelijkheden hebben ten opzichte van de culturele sector en de maatschappij. Deze instellingen moeten op een hoog artistiek of inhoudelijk niveau presteren, ze moeten van belang zijn voor de eigen stad of regio, en ze moeten daarnaast dat belang voor de eigen omgeving overstijgen en een rol van betekenis spelen in de landelijke cultuursector. Daarnaast moeten BIS-instellingen de Fair Practice Code, de Code Diversiteit & Inclusie en de Governance Code Cultuur onderschrijven en naleven. De raad adviseert de staatssecretaris om deze taken en verantwoordelijkheden explicieter te formuleren in de subsidieregeling voor de periode 2025-2028 en doet daarvoor de volgende voorstellen.

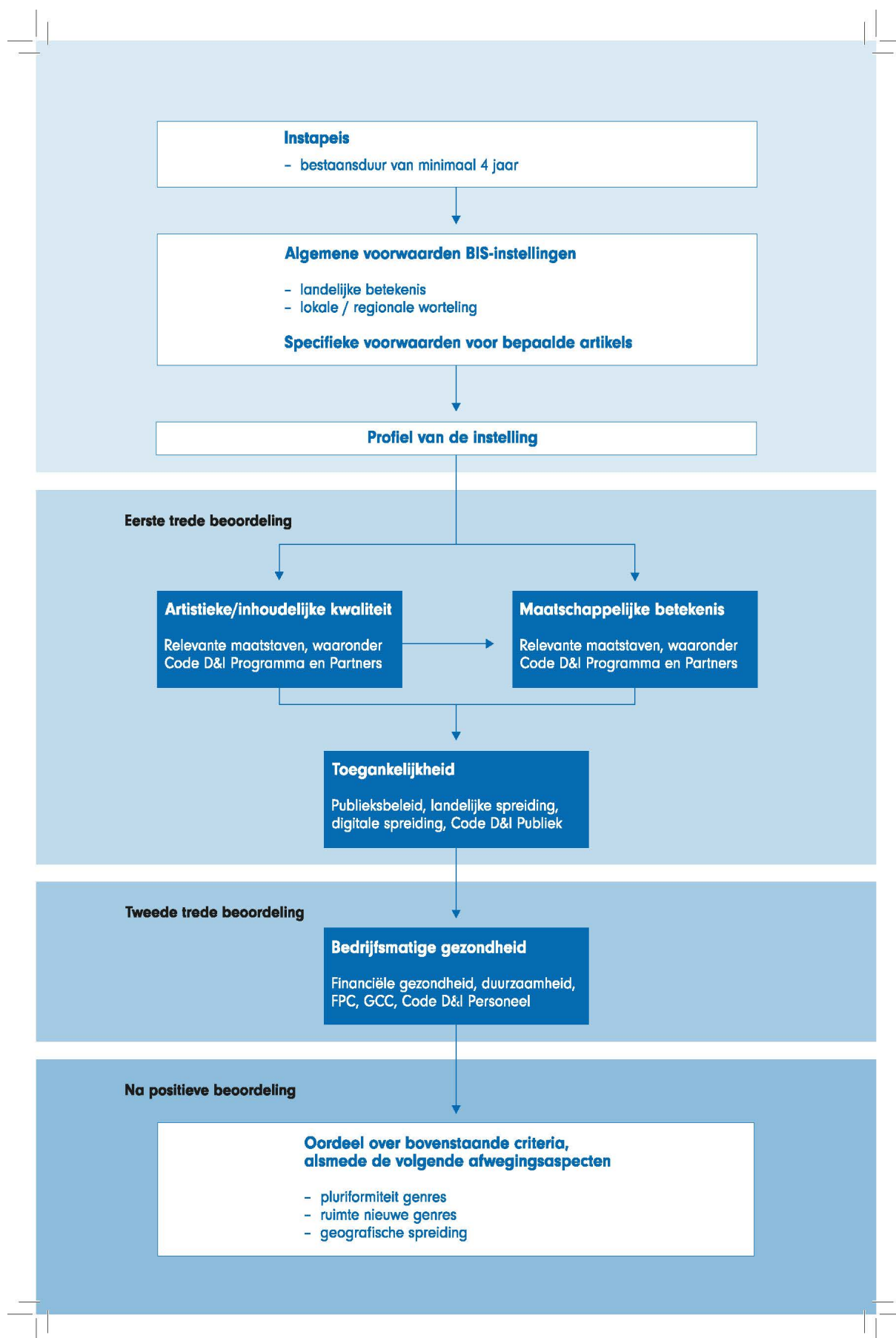
De raad stelt ten eerste voor de beoordelingscriteria aan te passen en hier iets anders mee om te gaan, om meer recht te doen aan de waarde van culturele instellingen voor de maatschappij. In 'De kracht van creativiteit' schrijft de staatssecretaris: 'Kwaliteit en maatschappelijke betekenis van cultuur gaan voor mij hand in hand.'² De raad onderschrijft dit adagium van harte. Ze sluit nauw aan bij de vierde doelstelling van cultuurbeleid, die de wisselwerking tussen cultuur en samenleving benadrukt. De invloed (en tevens de verantwoordelijkheid) van culturele instellingen reikt verder dan het culturele domein; voorstellingen, concerten, tentoonstellingen, ontwerp en andere artistieke/inhoudelijke activiteiten reflecteren op de maatschappij, agenderen maatschappelijke thema's en leveren concrete bijdragen aan het maatschappelijk debat. De raad herkent in de motie-Van Strien eenzelfde uitgangspunt en onderkent dat de sector door middel van cultureel ondernemerschap en innovatie, bijvoorbeeld op gebied van digitalisering, werkt aan vergroting van de maatschappelijke impact.³

De raad vertaalt deze zienswijze in een nieuwe set van vier criteria, waarbij de eerste twee kerncriteria de 'artistieke/inhoudelijke kwaliteit' en de 'maatschappelijke betekenis' van BIS-instellingen toetsen. Het derde en vierde criterium – 'toegankelijkheid' en 'bedrijfsmatige gezondheid' – zijn (deels) randvoorwaardelijk. Verderop in deze paragraaf licht de raad de voorgestelde criteria nader toe.

Ten tweede adviseert de raad om de implementatie van de drie codes op een nieuwe manier te beoordelen, namelijk door die mee te wegen in de beoordeling van elk afzonderlijk criterium. In de vorige beoordelingsronde werd het onderschrijven van de drie codes voor het eerst een voorwaarde om in aanmerking te komen voor rijkssubsidie. De instellingen moesten er toen naast hun activiteitenplan op reflecteren. De raad is van oordeel dat nu een volgende stap nodig is en stelt voor de implementatie van de codes binnen de context van elk afzonderlijk beoordelingscriterium te bekijken. Op die manier kan een beeld ontstaan van de wijze waarop de codes doorwerken in het gehele functioneren van de instelling. De raad gaat verder in op de omgang met de codes onder de behandeling van de criteria verderop in deze paragraaf, en in zijn beantwoording van de vraag van de staatssecretaris over de codes (paragraaf 3).

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/04/meerjarenbrief-de-kracht-van-creativiteit>

³ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2022Z14604&did=2022D30080>

Beoordelingsprocedure

Elke subsidieaanvraag voor de BIS wordt door de staatssecretaris ter beoordeling aan de raad voorgelegd. De raad richt voor iedere categorie aanvragen (vastgelegd in de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) een gespecialiseerde commissie in, die de aanvragen beoordeelt.

Hieronder gaat de raad achtereenvolgens in op de instapeis, algemene voorwaarden, de rol van het eigen profiel in de beoordeling, de voorgestelde beoordelingscriteria en de afwegingsgronden.

Instapeis: bestaansduur van minimaal vier jaar

Een BIS-instelling dient in de ogen van de raad minimaal vier jaar te bestaan bij het ingaan van de subsidieperiode. Het is noodzakelijk dat zij functioneert als een stabiele organisatie met een goed ingerichte governance-structuur en een volwaardig activiteitenprogramma dat aan bovenstaande voorwaarden voldoet. Zie ook de passage in paragraaf 5 over weigeringsgronden.

Algemene voorwaarden

In de subsidieregeling 2021-2024 ontbreekt een overzicht van algemene voorwaarden waaraan iedere BIS-instelling moet voldoen. Dat vindt de raad opmerkelijk met het oog op de verantwoordelijkheden die van elke BIS-instelling worden verwacht. De raad adviseert daarom de volgende algemene voorwaarden voor BIS-subsidie expliciet in de regeling op te nemen:

- Landelijke betekenis
- Lokale en/of regionale worteling

Landelijke betekenis

Een BIS-instelling dient activiteiten te ontwikkelen die het lokale en/of regionale belang overstijgen en de artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit dient binnen de landelijke bandbreedte te vallen.⁴ De instelling heeft een belangrijke rol en verantwoordelijkheid in het landelijke culturele ecosysteem.

Lokale/regionale worteling

Een BIS-instelling dient goed zichtbaar en toegankelijk te zijn in de eigen stad en/of provincie, gaat daar samenwerkingen aan met culturele en maatschappelijke organisaties en neemt verantwoordelijkheid voor het ecosysteem.

Specifieke voorwaarden

Daarnaast is er een aantal specifieke voorwaarden die voor één of meer subsidiecategorieën gelden. Dit betreft bijvoorbeeld talentontwikkeling (een voorwaarde die geldt voor diverse categorieën), het presenteren van aanbod in een internationale context (een voorwaarde die onder andere geldt voor festivals) en het produceren van voorstellingen voor een zaal met meer dan vierhonderd zitplaatsen (een voorwaarde die geldt voor theatergezelschappen).

Genoemde algemene en specifieke voorwaarden markeren in hoge mate het onderscheid tussen de BIS en de regelingen van de rijkscultuurfondsen. In paragraaf 5 stelt de raad enkele weigeringsgronden voor en doet hij voorstellen voor enkele veranderingen in de definities binnen een aantal subsidiecategorieën, om het onderscheid tussen de BIS en de regelingen van de rijkscultuurfondsen te versterken.

⁴ Voor een aantal instellingen geldt dat ze (ook) een internationale taak hebben. Deze zal expliciet benoemd worden in de regeling op het specifiek cultuurbeleid.

Profiel van de instelling

Iedere culturele instelling die een subsidieaanvraag indient voor de BIS moet voldoen aan de genoemde voorwaarden. Binnen deze kaders zijn BIS-instellingen vrij om hun eigen profiel te ontwikkelen en te presenteren, in samenhang met hun eigen missie en visie. De koers die een instelling vaart wordt bepaald door dit profiel; hieronder valt bijvoorbeeld wat voor genre(s) ze beoefent, wat voor soort artistieke of inhoudelijke programma's ze maakt en hoe zij zich tot de samenleving verhoudt. Iedere BIS-aanvrager is dus vrij om eigen accenten te leggen binnen de activiteiten die ze organiseert, zo lang dit binnen de voorwaarden gebeurt. Instellingen die een aanvraag indienen voor eenzelfde plek in de BIS, kunnen dus heel uiteenlopende profielen hebben. Dit profiel zelf beoordeelt de raad niet, maar het ligt wel aan de basis van de activiteiten die de instelling uitvoert.

Het profiel van een instelling bepaalt ook de context waarbinnen de raad het activiteitenplan beoordeelt op basis van de beoordelingscriteria. Zo verschilt binnen de categorie Muziekensembles en koren de context van een popband van die van een barokensemble, en binnen de categorie Ontwikkelinstellingen verschilt de context van een dansproductiehuis van die van een ontwikkelplek voor nieuwe textielontwerpen. De beoordeling is dus altijd contextueel bepaald, omdat zij afhangt van het profiel van de aanvrager.

Beoordelingscriteria

In de vorige periode onderscheidde de BIS de volgende vijf criteria:

- Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteit
- Vernieuwing
- Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering
- Bevordering van educatie en participatie
- Geografische spreiding

Daarnaast werd de naleving van de Fair Practice Code, de Code Diversiteit & Inclusie en de Governance Code Cultuur apart beoordeeld.

De raad adviseert de staatssecretaris voor de periode 2025-2028 de subsidiecriteria opnieuw te formuleren en te rangschikken, en de codes onderdeel te laten uitmaken van de integrale beoordeling. De raad stelt voor onderscheid te maken tussen enerzijds twee criteria die wezenlijk zijn voor het functioneren van een culturele instelling in de BIS (en waarvan de beoordeling sterk afhankelijk is van het profiel van de instelling), en anderzijds twee (deels) randvoorwaardelijke criteria waaraan elke instelling moet voldoen om haar culturele activiteiten naar behoren te kunnen uitvoeren.⁵

De voorgestelde beoordelingscriteria zijn:

- Artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit
- Maatschappelijke betekenis
- Toegankelijkheid
- Bedrijfsmatige gezondheid

Daarnaast dienen BIS-instellingen de Fair Practice Code, de Code Diversiteit & Inclusie en de Governance Code Cultuur te onderschrijven en na te leven. Dit wordt beoordeeld door binnen elk criterium te kijken naar die aspecten uit de codes die voor dat criterium relevant zijn. In de bespreking van elk criterium hieronder licht de raad dat nader toe en ook in paragraaf 3 keren de codes terug.

⁵ Voor eerdere reflecties op andere beoordelingscriteria met meer aandacht voor maatschappelijke betekenis: Claartje Bunnik, *Naar waarde gewogen* (2016); Pieter Bots, 'Pleidooi voor herijking van het koningscriterium', *Boekman* 126 (2021).

Voor bovensectorale ondersteunende instellingen krijgen bovenstaande criteria op sommige vlakken een iets andere invulling dan hieronder wordt geschetst. Hierop gaat de raad in paragraaf 7 dieper in.

Criterium artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit

Culturele instellingen ontvangen rijkssubsidie omdat zij met hun concerten, voorstellingen, tentoonstellingen of andere (ondersteunende) activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan het Nederlandse culturele leven. De artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit is daarom het eerste criterium dat de raad beoordeelt. Het gaat hier om de culturele waarde van instellingen. Bij de ene instelling ligt de nadruk op de productie van artistieke activiteiten (zoals bij podiumkunstgezelschappen), bij de andere instelling op de presentatie van artistieke of inhoudelijke activiteiten (zoals bij festivals of musea) en bij weer andere instellingen gaat het om inhoudelijke, ondersteunende activiteiten. Het profiel van de instelling bepaalt de context waarbinnen de artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit wordt beoordeeld.

Onder het criterium artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit vallen ook zaken die direct betrekking hebben op de artistieke/inhoudelijke productie en presentatie. Zo wordt bij sommige categorieën instellingen binnen dit criterium ook talentontwikkeling beoordeeld en bij andere bijvoorbeeld de internationale betekenis. De subsidieregeling geeft hier duidelijkheid over.

De artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit wordt van oudsher beoordeeld op grond van maatstaven als vakmanschap, oorspronkelijkheid en zeggingskracht. In het najaar van 2023 zal de raad zijn 'Beoordelingskader 2025-2028' publiceren, waarin dergelijke maatstaven nader worden benoemd en gespecificeerd.

Binnen het criterium artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit wordt ook beoordeeld hoe instellingen de Code Diversiteit & Inclusie naleven met betrekking tot de aspecten 'Programma' en 'Partners' (voor zover betrekking hebbend op de artistieke en/of inhoudelijke activiteiten) uit deze code. Ook dit wordt dus in het licht van het profiel van elke instelling bekeken. Voor elke instelling en binnen elke categorie gelden weer andere uitdagingen op het gebied van diversiteit en inclusie, maar iedere instelling moet laten zien hoe ze daar constructief mee omgaat.

Criterium maatschappelijke betekenis

Zoals hierboven al kort uiteengezet, adviseert de raad de staatssecretaris om een apart criterium in te richten voor de maatschappelijke betekenis van instellingen. Dit sluit aan bij het belang dat de raad hecht aan de mate waarin culturele instellingen zich verhouden tot de samenleving, een belang dat hij ook in de adviesaanvraag herkent.

Ook bij het beoordelen van dit criterium is het profiel van de instelling leidend. Waar het eerdergenoemde criterium zich richt op activiteiten in een artistieke en/of inhoudelijke context, ontstaat maatschappelijke betekenis wanneer een instelling met haar artistieke en/of inhoudelijke activiteiten bijdraagt aan maatschappelijke vraagstukken (zoals sociaal-maatschappelijke ongelijkheid, cohesie, duurzaamheid, energietransitie) of aan andere maatschappelijke sectoren zoals onderwijs (in de vorm van schoolgebonden educatie), zorg of huisvesting. Ook ontstaat maatschappelijke betekenis in de relatie van instellingen met bepaalde doelgroepen, zoals scholieren, bewoners van verzorgingshuizen of bepaalde culturele gemeenschappen.

De raad meent net als de staatssecretaris dat maatschappelijke betekenis hand in hand gaat met artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit. Naar zijn opvatting wordt die betekenis *rechtstreeks* gecreëerd door de artistieke/inhoudelijke activiteiten. Het gaat dus niet om een 'toegevoegde waarde' die 'mooi meegenomen' is, maar de twee zijn wezenlijk met elkaar

verbonden. Belangrijk bij de beoordeling van de maatschappelijke betekenis van instellingen is dan ook welk maatschappelijk effect hun artistieke en/of inhoudelijke activiteiten genereren.

Het profiel van een instelling is richtinggevend voor de maatschappelijke betekenis, bijvoorbeeld omdat een artistiek ontwerplaboratorium bijdraagt aan de verduurzaming van de productieketen, of omdat een jeugdgezelschap maatschappelijke problemen op scholen bespreekbaar maakt. Het profiel van de instelling biedt dus ook de context voor de beoordeling van dit criterium.

Mogelijke maatstaven voor de beoordeling zijn de maatschappelijke relevantie van de activiteiten en de duurzaamheid van gekozen samenwerkingen. In zijn 'Beoordelingskader 2025-2028' zal de raad dergelijke maatstaven nader benoemen en specificeren.

Ook bij de beoordeling van dit criterium wordt meegenomen hoe instellingen de Code Diversiteit & Inclusie naleven met betrekking tot de aspecten 'Programma' en 'Partners'.

Criterium toegankelijkheid

De raad adviseert de staatssecretaris om een nieuw criterium 'toegankelijkheid' in te stellen. Onder deze brede noemer valt de verantwoordelijkheid voor iedere BIS-instelling om de drempels voor participatie van publiek en deelnemers zo veel mogelijk te verlagen. Publieksbeleid (het geheel van educatie-, participatie- en marketingbeleid) dient erop gericht te zijn om potentieel publiek daadwerkelijk in staat te stellen bezoeker te worden. Activiteiten dienen waar mogelijk landelijk gespreid te zijn om publiek uit het hele land gebruik te kunnen laten maken van het aanbod. Zoals de raad al eerder heeft onderstreept, onder andere in zijn advies 'Digitalisering als kans', draagt ook het digitaal ter beschikking stellen van (al dan niet live) aanbod bij aan de vergroting van toegankelijkheid. Een goed prijsbeleid, het vergroten van de fysieke toegankelijkheid van locaties en bepaalde randprogrammering kunnen eveneens de toegankelijkheid vergroten.

Bij de beoordeling van dit criterium wordt ook beoordeeld hoe instellingen de Code Diversiteit & Inclusie naleven met betrekking tot het aspect 'Publiek': hoe is het publiek samengesteld in termen van diversiteit en inclusie, welke inspanningen zijn er om de diversiteit van het publiek te vergroten, welke drempels worden (letterlijk en figuurlijk) weggewomen?

De toegankelijkheid is voor een deel afhankelijk van het profiel van een instelling. Het gekozen profiel heeft immers gevolgen voor de samenstelling en diversiteit van het potentiële publiek. Tegelijkertijd zijn er veel toegankelijkheidsaspecten die iedere instelling, ongeacht het profiel, op orde moet hebben. In het algemeen geldt dat drempels voor potentieel publiek moeten worden geslecht en dat potentieel publiek gemakkelijk toegang moet kunnen krijgen tot gesubsidieerd cultureel aanbod.

Criterium bedrijfsmatige gezondheid

De raad adviseert de staatssecretaris een apart criterium 'bedrijfsmatige gezondheid' in te richten om te oordelen over een aantal randvoorwaardelijke eigenschappen van een culturele instelling. Iedere culturele instelling die door het Rijk wordt gesubsidieerd, moet financieel, organisatorisch en bedrijfsmatig op orde zijn. Deze aspecten zijn noodzakelijk, zonder dat ze een doel op zich zijn; een culturele instelling is er immers primair om haar artistieke en/of inhoudelijke programma uit te voeren.

Onder dit criterium valt in de eerste plaats de financiële gezondheid, die onder andere blijkt uit een realistische, goed beargumenteerde begroting. In paragraaf 2 doet de raad concrete voorstellen over de vraag van de staatssecretaris welke vereenvoudigingen kunnen worden ingevoerd bij het aanleveren van dergelijke gegevens.

Daarnaast dragen het toepassen van de Governance Code Cultuur en de Fair Practice Code bij aan de bedrijfsmatige gezondheid. Instellingen moeten deze codes naar de letter toepassen. In paragraaf 3 werkt de raad de implementatie van deze codes verder uit. Ook het aspect 'Personeel' uit de Code Diversiteit & Inclusie wordt in het kader van dit criterium beoordeeld. Er wordt verwacht dat de personele invulling van instellingen een afspiegeling is van de lokale of regionale bevolking; in Zeeland of Groningen ziet die er weer anders uit dan in Rotterdam of Amsterdam.

Ten slotte beschouwt de raad duurzaamheid als een aspect van dit criterium. Een instelling in de BIS moet zich volgens de raad bewust zijn van de mate waarin zij van invloed is op het klimaat. De raad zal in juni een advies uitbrengen over duurzaamheid in de culturele sector. De staatssecretaris kan de aanbevelingen uit dit advies gebruiken voor de verdere implementatie van duurzaamheid in het cultuurbeleid en de subsidieregeling.

Getrapte beoordeling

In bovengenoemde set van vier criteria stelt de raad de drie profiel-gebonden criteria voorop: met haar artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit, haar maatschappelijke betekenis en haar toegankelijkheid creëert een instelling haar culturele waarde. De raad maakt een expliciet onderscheid tussen deze criteria en de bedrijfsmatige gezondheid door een getrapte beoordeling in te voeren. Pas als instellingen een positief oordeel hebben gekregen op de genoemde drie criteria, worden ze beoordeeld op hun bedrijfsmatige gezondheid. Wanneer de artistieke/inhoudelijke kwaliteit, de maatschappelijke betekenis en de toegankelijkheid van een instelling onvoldoende zijn, dan komt zij niet in aanmerking voor subsidie, en heeft het geen zin haar bedrijfsmatige gezondheid te toetsen.

Afwegingscriteria

Omdat de subsidiebesluiten over de BIS via een tenderprocedure verlopen, kunnen er meer subsidieaanvragen per plek worden ingediend. Bij een aantal categorieën instellingen zal de raad naar verwachting meer aanvragers positief beoordelen dan er BIS-plekken beschikbaar zijn. In dat geval moet de raad een afweging maken tussen de positief beoordeelde aanvragen. Bij die afweging worden niet alleen de vier bovenstaande criteria betrokken maar ook drie aanvullende aspecten. De raad hanteerde deze procedure ook tijdens de vorige beoordelingsronde voor de BIS 2021-2024.⁶

Deze drie aspecten zijn:

- Pluriformiteit van (sub)sectoren en disciplines. De raad streeft ernaar dat de kernactiviteiten van instellingen binnen één categorie bijdragen aan een breed (inter)disciplinair spectrum.
- Nadruk op nieuwe disciplines en genres. De raad is van oordeel dat de BIS uit een breed palet aan kunstvormen en genres moet bestaan.
- Geografische spreiding. De raad streeft ernaar dat de positief beoordeelde instellingen over het land zijn gespreid.

⁶ <https://www.raadvoorcultuur.nl/documenten/richtlijnen/2019/11/11/beoordelingskader-basisinfrastructuur-2021-2024>.
Pagina 19

2. Administratieve lastenverlichting

De raad onderschrijft het belang van administratieve lastenverlichting. Hij is van oordeel dat de procedures rond de beoordeling en verantwoording van BIS-instellingen onevenredig veel tijd en werk kosten. Zo vraagt het ministerie van OCW aanvragende instellingen veel gegevens aan te leveren die niet allemaal noodzakelijk zijn om hun aanvragen goed te beoordelen of om goed inzicht te krijgen in de verantwoording. Kunsten '92, het NAPK en De Zaak Nu hebben de staatssecretaris alle drie een brief geschreven met voorstellen voor vereenvoudiging. De staatssecretaris heeft deze brieven meegestuurd met haar adviesvraag. De raad heeft ter voorbereiding van dit advies de betrokken brancheverenigingen gesproken over hun brieven. De raad kan zich in het algemeen goed vinden in deze voorstellen. Hieronder doet hij enkele voorstellen tot administratieve lastenverlichting.

Beperking aan te leveren gegevens

De raad pleit er ten eerste voor dat in het aanvraagformulier minder gedetailleerde kwantitatieve artistieke/inhoudelijke gegevens worden gevraagd. Het volstaat volgens de raad om instellingen te vragen hun inhoudelijke programmalijnen te schetsen en deze voor de eerste twee jaar te beschrijven aan de hand van concrete activiteiten, inclusief een bijpassende begroting. Voor de overige jaren volstaat een globaal activiteitenplan met een budgettaire raming.

De raad adviseert het ministerie van OCW daarnaast om in nauwe afstemming met de sector te verkennen hoe in de prestatieverantwoording minder nadruk kan komen te liggen op bezoekersaantallen en andere kwantitatieve prestaties, en meer op de impact die instellingen met hun werk bereiken. De verkenning naar impactmeting die de Auditdienst Rijk (ADR) op dit moment in opdracht van het ministerie van OCW uitvoert, kan een eerste stap zijn voor een dergelijke verkenning. De raad verwacht dat ook de nieuw voorgestelde criteria, waarbij onder andere wordt gekeken naar de maatschappelijke betekenis en de toegankelijkheid van instellingen, het beeld van de impact van instellingen zal vergroten.

Onderlinge afstemming aanvraagprocedures

Veel culturele instellingen dienen naast hun subsidieaanvraag bij OCW ook een aanvraag in voor gemeentelijke en/of provinciale subsidie of voor subsidie van een rijkscultuurfonds. Het kost instellingen veel werk om tegemoet te komen aan de uiteenlopende aanvraagprocedures en -eisen; zo verschillen de omvangseisen voor aanvragen (het maximumaantal woorden), de in te dienen begrotingen(formats) en de gevraagde prestatie-indicatoren van de subsidiërende overheden. Ook moeten instellingen hun activiteitenplan op verschillende manieren aanleveren. De raad roept het Rijk, de rijkscultuurfondsen en de andere subsidiërende overheden op om hun aanvraagprocedures op elkaar af te stemmen, zodat bijvoorbeeld het aantal in te dienen woorden en de begrotingsvoorschriften zo veel mogelijk overeenkomen.

Reflecties stedelijke cultuurregio's

In de vorige beoordelingsronde is een poging gedaan om de BIS beter af te stemmen op de regionale ecosystemen. Daartoe hebben alle cultuurregio's regioprofielen opgesteld en ingestuurd. Ook schreven de stedelijke cultuurregio's destijds een reflectie op de BIS-aanvragen uit hun regio. Uit het DSP-rapport over de stedelijke regio's blijkt dat de regioprofielen en reflecties voor veel extra werk hebben gezorgd en weinig impact hebben gehad op de beoordeling van BIS-aanvragen.⁷ Dit kwam onder andere omdat het voor lokale overheden in de praktijk lastig bleek om richtinggevende uitspraken te doen over de lokale inbedding van de ene versus de andere instelling uit de betreffende regio, en de raad daarnaast juist ook een landelijke afweging moet maken. Op basis hiervan adviseert de raad niet opnieuw regioprofielen en reflecties van de regio's te betrekken bij de beoordeling van

⁷ DSP-groep, 'Waar doen we het voor? Rapportage over de ontwikkeling van de stedelijke regio's' (2022).

BIS-instellingen voor de periode 2025-2028. Geografische spreiding blijft belangrijk. De raad hanteert dit daarom als afwegingscriterium.

3. De drie codes

De raad ziet de drie gedragscodes als goede instrumenten om de culturele en creatieve sector sterker en toekomstbestendiger te maken. De codes reiken instellingen concrete handvatten aan om hun fair practice en toezicht te verbeteren en om diverser en inclusiever te gaan denken en werken. De raad waardeert de inspanningen van de sector om de codes blijvend te ontwikkelen. Hieronder adviseert hij de staatssecretaris over de omgang met de codes in de periode 2025-2028. Ook gaat hij in deze paragraaf in op zijn visie op duurzaamheid.

Codes wegen zwaarder mee

In de huidige BIS-periode dienen instellingen de drie codes te *onderschrijven* en dienen ze te *beschrijven* hoe ze deze toepassen. Het coulante beleid dat in vervolg op de coronacrisis geldt voor prestaties geldt niet voor het onderschrijven van de codes. De huidige BIS-periode 2021-2024 geldt als een overgangperiode. Instellingen kregen de ruimte om te werken aan volledige implementatie van de codes per 2025.

De raad ziet het als logische volgende stap om de verwachtingen aan te scherpen met betrekking tot de *naleving* van de codes. Bij de beoordeling van aanvragen voor de periode 2025-2028 zal de raad deze naleving zwaar meewegen, zwaarder dan voorheen het geval was. In de volgende paragrafen beschrijft hij per code welke informatie hij zal beoordelen en waar hij per code op zal letten. Een gedetailleerdere uitwerking volgt in het 'Beoordelingskader 2025-2028' dat de raad in het najaar publiceert.

Zoals in paragraaf 1 uiteengezet adviseert de raad de drie codes te beoordelen in het licht van de andere beoordelingscriteria. De codes zijn geen instrumenten 'voor ernaast' en een reflectie erop laat zich niet vangen in een afvinklijstje; de raad meent dat een gezonde omgang met de codes in het DNA van elke BIS-instelling moet zitten. Daarbij geldt specifiek voor de Code Diversiteit & Inclusie dat deze wordt beoordeeld vanuit het perspectief van het profiel en de activiteiten van de instelling. De aspecten uit de code dienen hiermee vervlochten en verweven te zijn.

Vanwege de gewenste eenheid van het rijksbeleid adviseert de raad om de zes rijkscultuurfondsen mee te geven dat ook zij binnen hun eigen kaders meer gewicht geven aan de beoordeling van de naleving van de codes. Vanwege cofinanciering door andere overheden adviseert de raad de staatssecretaris in gesprek met deze overheden aan hen hetzelfde te vragen. Uit het contact dat de raad in aanloop naar dit advies heeft gehad met rijkscultuurfondsen en overheden blijkt dat zij hier positief tegenover staan.

Fair Practice Code

De Fair Practice Code kent vijf kernwaarden: solidariteit, transparantie, duurzaamheid, diversiteit en vertrouwen.⁸ Alle vijf deze kernwaarden zijn van belang en dienen nageleefd te worden. Er moet daarbij bijzondere aandacht zijn voor een eerlijke vergoeding ofwel *fair pay*, als onderdeel van de kernwaarde 'solidariteit'. Beoordeling van de kernwaarden van de code door de raad vindt plaats als onderdeel van het beoordelingscriterium 'bedrijfsmatige gezondheid'.

Verplichten van collectieve tariefafspraken

Vaak wordt de Fair Practice Code versmald tot *fair pay*. Dat is onterecht; de code gaat over meer aspecten van het ondernemerschap en het werk- en opdrachtgeverschap. Wel ziet de raad *fair pay* als wezenlijke waarde. Eerlijke betaling functioneert als een hefboom en biedt een stevige basis voor fair practice. Een fair-practice-beleid zonder aantoonbare eerlijke betaling is in de ogen van de raad dan ook ongeloofwaardig. Deze eerlijke betaling dient voor elke werkende te gelden, zowel voor werknemers als voor zzp'ers, en zowel voor werkenden

⁸ www.fairpracticecode.nl

die zich met het artistieke of inhoudelijke proces bezighouden als voor iedereen die betrokken is bij het productie- en presentatieproces (zoals technici in de podiumkunsten).

Vanwege het belang van fair pay en het feit dat eerlijke beloning goed kwantificeerbaar is, adviseert de raad de staatssecretaris om alle BIS-instellingen te verplichten per 1 januari 2025 collectieve tariefafspraken te hebben en zich hieraan te verbinden. Een collectieve tariefafpraak kan bijvoorbeeld bestaan uit een cao of een honoreringsrichtlijn. Om in de culturele sector tot afspraken over eerlijke betaling te komen, heeft Platform ACCT zogeheten ketentafels ingericht. Dit juicht de raad toe.

Naar het inzicht van de raad zijn voor de meeste categorieën in de BIS dergelijke afspraken er al of worden deze op het moment opgesteld. Waar zulke afspraken voor bepaalde (deel)sectoren niet bestaan, kunnen BIS-instellingen aanhaken bij tariefafspraken in aanpalende sectoren. Dat dergelijke afspraken noodzakelijk zijn om de sector gezonder te maken, staat voor de raad buiten kijf; het moet volgens hem in alle gevallen mogelijk zijn om tot goede afspraken te komen. De raad vindt het belangrijk dat uit deze afspraken blijkt hoe de beloning voor werknemers zich verhoudt tot die van zzp'ers, en dat zzp'ers voor vergelijkbaar werk een hoger uurtarief krijgen.

Concreet betekent deze voorgestelde verplichting dat instellingen bij het indienen van hun aanvraag voor de nieuwe periode, begin 2024, nog geen collectieve tariefafpraak hoeven te hebben, maar dat dit bij de start van de nieuwe subsidieperiode (1 januari 2025) wel het geval dient te zijn. Het ministerie moet dit als subsidieverplichting in de beschikking opnemen.

Bij de beoordeling van aanvragen zal de raad hier scherp naar kijken. Daarbij zijn twee scenario's mogelijk. Heeft een instelling bij het indienen van haar aanvraag al collectieve tariefafspraken gemaakt, dan dient ze daarnaar te verwijzen. Bestaan dergelijke afspraken op het moment van aanvragen nog niet, dan dient de instelling toe te lichten welke inspanningen zij verricht om voor 1 januari 2025 tot dergelijke afspraken te komen. De raad zal het realiteitsgehalte van deze inspanningen beoordelen.

Vanaf 2025 wordt er vanuit het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid nieuw beleid verwacht op het gebied van de arbeidsmarkt. Daarin zal onder andere strenger worden toegezien op de verhouding tussen zelfstandig ondernemerschap en vaste dienstverbanden. Ook zijn enkele wetswijzigingen voorzien. Door nu de Fair Practice Code strenger te gaan toepassen, kan de culturele sector zich hier tijdig op voorbereiden.

Balans met andere kosten

De raad verwacht dat bij veel instellingen eerlijke betaling zal zorgen voor kostenstijgingen, in een tijd waarin ook kosten op andere vlakken, zoals huisvesting en energie, toenemen. Bij stijgende arbeidslasten moeten instellingen keuzes maken. De raad beseft dat dit instellingen voor dilemma's zal plaatsen. De raad ziet hier echter geen reden in om deze broodnodige omslag niet nu van de sector te vragen; hij ziet eerlijke betaling als noodzakelijk om een stevig fundament onder de sector te leggen waarop verder kan worden gebouwd. Blijkens signalen uit en ontwikkelingen in de sector heeft de sector zelf ook behoefte aan dit fundament. De middelen die de staatssecretaris beschikbaar heeft gesteld voor fair practice (vanaf 2025 jaarlijks een bedrag van ruim 34 miljoen euro⁹) moeten helpen een dergelijk fundament te realiseren. Voor instellingen is van belang dat zij tijdig, idealiter voor de zomer van 2023, zicht hebben op de inzet en de beoogde verdeling van deze middelen, zodat zij hier in hun aanvragen rekening mee kunnen houden. Ook voor de cultuurfondsen is dit relevant in verband met het opstellen van hun regelingen.

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/04/meerjarenbrief-de-kracht-van-creativiteit>

Een van de dilemma's waarvoor instellingen kunnen komen te staan, centreert zich rond de mogelijkheid om minder te produceren. De raad beseft dat een dergelijke keuze haaks kan staan op de passie en gedrevenheid van de sector om zoveel mogelijk artistiek te scheppen. Een voordeel kan zijn dat een lagere productie leidt tot lagere activiteitenlasten en daarmee de mogelijkheden verruimt om eerlijke vergoedingen te bieden. Tegelijkertijd kunnen de publieksinkomsten afnemen, waardoor er minder budget overblijft voor eerlijke betaling. Het is aan elke instelling om hier voor de komende jaren de juiste balans in te vinden. De raad hecht eraan te benadrukken dat de kwantiteit van de artistieke output niet leidend zal zijn in zijn beoordeling van subsidieaanvragen.

Code Diversiteit & Inclusie

Bevordering van diversiteit en inclusie vraagt om een cultuurverandering in de hele sector. De code Diversiteit & Inclusie kent een plan van aanpak dat bestaat uit vijf stappen ter verbetering van het beleid ten aanzien van diversiteit en inclusie van culturele instellingen.¹⁰ Deze stappen luiden: 'weet waar je staat' (nulmeting); 'integreer diversiteit en inclusie in je visie'; 'creëer commitment en draagvlak'; 'maak een plan van aanpak'; en 'monitor en evalueer'. Daarnaast worden de zogenaamde '4 P's' benoemd: diversiteit en inclusie dienen te worden nagestreefd in programma, publiek, partners en personeel.

In de vorige BIS-aanvraagronde viel op dat veel instellingen geen kwantificeerbare doelen benoemden met betrekking tot de implementatie van de Code Diversiteit & Inclusie, waardoor de vooruitgang moeilijk te monitoren is, noch voor de instelling zelf, noch voor de raad. Voor de volgende ronde is daarin verbetering nodig. De code zelf geeft enkele suggesties voor meetwaarden die organisaties kunnen helpen grip te krijgen op waar ze staan, en om streefcijfers te formuleren om te sturen op vooruitgang.

De raad adviseert de staatssecretaris om instellingen in hun aanvraag te laten toelichten hoe ze vorderen met de vijf stappen en hoe dat er voor elk van de vier P's uit ziet. De scan van de code kan hierbij uitkomst bieden. Ze dienen daarbij zowel te laten zien hoe ze de code zelf implementeren in hun organisatie (zoals in de vorige aanvraagronde), als tot welk beleid en tot welke (behaalde en beoogde) resultaten dit leidt binnen elk beoordelingscriterium waarvoor de betreffende P relevant is. De raad verwacht het volgende van deze toelichtingen:

Toelichting stappenplan en plan van aanpak

De raad zal elke instelling beoordelen op de wijze waarop zij de code implementeert. In de aanvraag dient daarom te worden toegelicht wat diversiteit en inclusie voor de instelling betekenen, waar de instelling op het moment van aanvragen staat met het stappenplan (specifiek het plan van aanpak) en waar ze aan het eind van de subsidieperiode verwacht te staan. Voor deze toelichting geldt: hoe concreter, hoe beter. Leidende vraag voor deze toelichting kan zijn: welke maatregelen worden door wie, wanneer en waarom genomen om de diversiteit en inclusie op alle vier de p's te bevorderen?

Toelichting op de 4 P's

Daarnaast adviseert de raad de staatssecretaris om instellingen met betrekking tot elk beoordelingscriterium in te laten gaan op de P's uit de code die relevant zijn voor dit criterium, zoals al kort per criterium toegelicht in paragraaf 1. Deze informatie dient te worden uitgesplitst in drieën: ten eerste de stand van zaken bij aanvragen; ten tweede het beleid om tot verdere verbetering te komen en/of om goede ontwikkelingen te bestendigen; en ten derde de doelsituatie aan het eind van de subsidieperiode. De vier P's zouden als volgt moeten terugkeren in de toelichting op elk beoordelingscriterium:

¹⁰ www.codedi.nl

- *Artistieke/inhoudelijke kwaliteit: programma en partners.* Relevante vragen zijn hier bijvoorbeeld: hoe divers is het programma samengesteld, welke kunstenaars, makers en/of uitvoerenden krijgen een plek in het programma, met welke partners wordt het programma vormgegeven en hoe duurzaam zijn die samenwerkingen?
- *Maatschappelijke betekenis: programma en partners.* Relevante vragen zijn hier bijvoorbeeld: hoe divers zijn de maatschappelijke activiteiten of de artistieke/inhoudelijke activiteiten in de maatschappelijke ruimte; met welke partners wordt samengewerkt, hoe duurzaam zijn die samenwerkingen?
- *Toegankelijkheid: publiek.* Relevante vragen zijn hier bijvoorbeeld: welke inspanningen worden verricht om de activiteiten inhoudelijk en fysiek toegankelijk te maken voor een breed publiek; hoe divers is het vaste publiek samengesteld; op welke publieksgroepen richten inspanningen op het gebied van bijvoorbeeld educatie of participatie zich?
- *Bedrijfsmatige gezondheid: personeel.* Relevante vragen zijn hier bijvoorbeeld: hoe is het personeel samengesteld in termen van diversiteit (bijvoorbeeld met betrekking tot culturele achtergrond, gender, opleidingsniveau); hoe zien werving, instroom, doorstroom en loopbaanbevordering eruit in de organisatie; wordt diversiteit organisatiebreed (inclusief bestuur en raad van toezicht) bevorderd; is er beleid rond het tegengaan van grensoverschrijdend gedrag?

Governance Code Cultuur

Goed toezicht is van groot belang. Goed voorbeeld doet immers goed volgen. En goed toezicht is noodzakelijk bij het zetten van stappen op het gebied van fair practice en diversiteit en inclusie. De Governance Code Cultuur kent acht principes van goed bestuur en toezicht. Bestuur en Raad van Toezicht zijn verantwoordelijk voor het goed naleven van deze principes. De principes uit de code luiden als volgt:

1. De organisatie realiseert haar maatschappelijke doelstelling door culturele waarde te creëren, over te dragen en/of te bewaren.
2. De organisatie past de principes van de Governance Code Cultuur toe en licht toe hoe zij dat heeft gedaan ('pas toe én leg uit'). De organisatie volgt de aanbevelingen op en wijkt daar alleen gemotiveerd van af ('pas toe óf leg uit').
3. Bestuurders en toezichthouders zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn alert op belangenverstrengeling, vermijden ongewenste belangenverstrengeling en gaan op een transparante en zorgvuldige wijze om met tegenstrijdige belangen.
4. Bestuurders en toezichthouders zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelen daarnaar.
5. Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie.
6. Het bestuur gaat zorgvuldig en verantwoord om met de mensen en de middelen van de organisatie.
7. De raad van toezicht voert zijn toezichthoudende, adviserende en werkgeversrol op een professionele en onafhankelijke wijze uit.
8. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

De raad zal aan de hand van de aanvraag beoordelen of en hoe aanvragende instellingen de acht principes van de code in praktijk brengen. Ook hier geldt weer voor het aanleveren van informatie door instellingen: hoe concreter, hoe beter.

Tegengaan grensoverschrijdend gedrag

De raad zal bij zijn beoordeling bijzondere aandacht schenken aan het tegengaan van grensoverschrijdend gedrag. In zijn rapport 'Over de grens, op weg naar een gedeelde cultuur'¹¹ bepleitte de raad een cultuurverandering binnen de gehele culturele en mediasector. Hier ziet hij een belangrijke taak voor bestuurders en toezichthouders, die immers verantwoordelijk zijn voor het scheppen van een veilig werkklimaat. Dat veilige werkklimaat begint volgens de raad met het voeren van een goed gesprek hierover; het moet voor iedereen duidelijk zijn wat onder gewenst en ongewenst gedrag wordt verstaan. Zo ontstaat een open cultuur waarbij inspraak en tegenspraak vanzelfsprekend zijn. De raad zal binnen de kaders van de relevante codes beoordelen in hoeverre instellingen maatregelen nemen om een veilig werkklimaat scheppen.

Duurzaamheid

De raad vraagt aandacht voor duurzaamheid om de culturele sector sterker en toekomstbestendiger te maken. Hij adviseert de staatssecretaris om de sector hier de komende periode verder mee op weg te helpen.

Doelstellingen

Alle Nederlandse organisaties staan de komende jaren voor een forse uitdaging met betrekking tot grondstoffenverbruik en CO₂-uitstoot. De nationale doelstellingen op dit gebied zijn scherp; in 2030 moet de CO₂-emissie met 55 procent zijn verminderd ten opzichte van 1990, en het verbruik van primaire grondstoffen moet dan met 50 procent zijn teruggebracht. Voor 2050 liggen de doelstellingen nog scherper; de CO₂-emissie moet dan netto nul zijn en er wordt gestreefd naar 100 procent circulariteit.

Hoewel enkele culturele instellingen vooroplopen met hun duurzaamheidsbeleid en de raad ook ziet dat de motivatie hiervoor toeneemt in de sector, valt in het algemeen op dat in de culturele sector de genoemde doelstellingen nog grotendeels uit beeld zijn. Ten eerste ontbreken over de hele breedte van de sector data om de huidige (uitgangs)positie te bepalen; er zijn nauwelijks nulmetingen. Ten tweede vindt er nog weinig concrete en structurele actie plaats en ontbreken onderbouwde en uitgewerkte plannen. Volgens de raad is er een herontwerp nodig van hoe er in de culturele sector wordt gedacht over en gewerkt aan duurzaamheid om de genoemde doelstellingen nog op tijd te kunnen realiseren. Hiervoor ontbreken nu vaak nog de aandacht en de middelen.

Verduurzaming BIS-instellingen

De raad pleit daarom in het licht van dit advies voor overheidsinvesteringen om BIS-instellingen de komende periode op weg te helpen met de genoemde (noodzakelijke) transitie. Juist BIS-instellingen, met hun meerjarige rijksfinanciering en hun centrale plek in het cultuurbestel, dragen hier volgens de raad een grote verantwoordelijkheid. Vanwege hun voorbeeldfunctie in het veld en hun vele samenwerkingsverbanden kan de raad zich voorstellen dat inspanningen van deze groep instellingen op dit gebied een versnellend effect zullen hebben voor de hele cultuursector.

Volgens de raad is een gestandaardiseerd kader of model voor een nulmeting nodig, evenals financiële en/of praktische overheidsondersteuning bij het opstellen van transitieplannen. Hierbij kan de staatssecretaris denken aan een extra (eenmalig) budget, de inzet van een externe partij om de nulmeting bij alle BIS-instellingen uit te voeren, ruimte voor duurzaamheid in de reguliere begrotingen en/of het verruimen van de normen voor het eigen vermogen en de reserves, bijvoorbeeld om te kunnen investeren. Zowel het kader voor de nulmeting als de ondersteuning zal voor aanvang van de BIS-periode in 2025 gereed moeten zijn.

¹¹ <https://www.raadvoorcultuur.nl/documenten/adviezen/2022/06/21/over-de-grens>

Met het oog op de doelstellingen voor 2030 zullen BIS-instellingen in de komende periode aan de slag moeten met structurele verduurzaming van hun bedrijfsvoering. De raad ziet de periode 2025-2028 als een overgangsfase naar de periode daarna, waarin hij adviseert verduurzaming een verplichtend karakter te geven.

In juni 2023 brengt de raad een advies uit over duurzaamheid in de culturele sector. De staatssecretaris kan de aanbevelingen uit dit advies gebruiken voor de verdere implementatie van duurzaamheid in het cultuurbeleid en in de subsidieregeling. Vooruitlopend op zijn advies geeft de raad de volgende aanbevelingen mee voor de verduurzaming van instellingen die een plaats in de komende BIS-periode (willen) verwerven.

Aanvraag 2025-2028

De raad adviseert de staatssecretaris om instellingen kort te laten beschrijven waar zij op dit moment staan ten aanzien van verduurzaming. Dit kunnen zij doen aan de hand van de zes veelgebruikte indicatoren energieverbruik, watergebruik, afvalverwerking, reisbewegingen, materiaalgebruik en catering. Zij geven hier aan welke stappen zij al dan niet hebben gezet om hun voetafdruk te reduceren. De raad zal de instellingen niet op de verstrekte gegevens beoordelen; het gaat erom inzicht te verkrijgen in de stand van zaken.

Nulmeting en plan van aanpak

Daarnaast dient elke instelling zich te committeren aan het (laten) uitvoeren van een nulmeting om de eigen voetafdruk in kaart te brengen en het (laten) maken van een transitieplan in het eerste subsidiejaar 2025. In dit plan van aanpak dienen instellingen in te gaan op de vraag hoe zij voor 2030 hun CO₂-uitstoot met ten minste 55 procent zullen reduceren en hun grondstoffengebruik zullen halveren, en hoe zij vervolgens zo snel mogelijk naar een klimaatneutrale en circulaire praktijk bewegen (het doel voor 2050). Instellingen zullen transparant moeten zijn over hun voortgang en resultaten door deze vanaf 2026 op te nemen in hun jaarverslagen, zodat monitoring mogelijk is.

Kennisvermeerdering

Als het gaat om duurzaamheid en duurzaamheidsdoelen, ontbreekt in de culturele sector nog veel kennis. Het is wenselijk dat kennis over duurzaamheid, duurzaamheidstransities en subsidieregelingen voor verduurzaming waarop ook de cultuursector aanspraak kan maken, actief wordt verspreid. Kennisontwikkeling en kennisdeling over verduurzaming in de culturele sector dient te worden gefaciliteerd. Hier gaat de raad in zijn advies over duurzaamheid nader op in. Van BIS-instellingen mag worden verwacht dat ze actief bijdragen aan kennisdeling in de sector en dat ze het gesprek aangaan met partners op het gebied van financiering, de inkoop van materialen, marketing, et cetera.

Rijkscultuurfondsen en gemeenten

Ten slotte adviseert de raad de staatssecretaris in gesprek te gaan met de rijkscultuurfondsen om ten aanzien van de door hen meerjarig gesubsidieerde instellingen te bezien hoe zij op dezelfde wijze kunnen gaan verduurzamen als de BIS-instellingen. Ook adviseert de raad de staatssecretaris een overleg op gang te brengen met gemeenten over duurzaamheid in de culturele sector, enerzijds om de subsidievereisten op rijks- en gemeentelijk niveau op elkaar te laten aansluiten, anderzijds met het oog op de verduurzaming van gemeentelijk vastgoed dat in gebruik is bij culturele organisaties als theaters, musea, kunstvakopleidingen, et cetera.

4. Wend- en weerbaarheid

De afgelopen jaren werden gekenmerkt door onzekerheid en grote veranderingen. De coronacrisis lijkt nu over zijn hoogtepunt heen, maar de culturele sector wordt dagelijks geconfronteerd met problemen rond energieprijzen, inflatie, huisvesting en gebrek aan personeel. Daarnaast baart de mentale veerkracht van de sector de raad zorgen; het zijn uitputtende jaren geweest, die nog steeds hun tol eisen in de vorm van langdurige uitval van personeel. Dat maakt dat instellingen zich meer dan ooit wend- en weerbaar moeten tonen, en dus proactief moeten kunnen handelen. Het is belangrijk dat subsidieverstrekkers hiertoe voldoende mogelijkheid bieden. Het geboden coulantbeleid ten aanzien van geleverde prestaties in de huidige periode is hiervan een goed voorbeeld.

De coronacrisis heeft goed duidelijk gemaakt dat hoge productie in combinatie met financiële krapte de wend- en weerbaarheid van de culturele sector in de weg stond. De raad adviseert de staatssecretaris daarom om in de beoordeling meer focus te leggen op de flexibiliteit van instellingen om in te spelen op de veranderende behoeften van het publiek en op onvoorziene omstandigheden, dan op hun kwantitatieve output. Dat kan door instellingen te vragen in hun aanvragen terug te kijken op gemaakte keuzes tijdens de coronacrisis, en vooruit te kijken op de nog onzekere toekomst. Hieronder gaat de raad kort in op wat hij van een dergelijke terug- en vooruitblik verwacht.

Terugblik

De raad vindt het van belang om bij de beoordeling van aanvragen voor de periode 2025-2028 te bekijken op welke manier instellingen de afgelopen vier jaar gewerkt hebben aan hun wend- en weerbaarheid. Hij adviseert de staatssecretaris daarom de instellingen te vragen naar hun beleid en keuzes op dit gebied. Hoe zijn instellingen omgegaan met hun verantwoordelijkheid in het bestel, zoals in hun omgang met makers, partners, zzp'ers? Hoe werden keuzes en afwegingen – om dingen wel te doen of om ze juist na te laten – gemaakt en gemotiveerd? Hoe kijken instellingen daarop terug, en welke lessen zijn daaruit te trekken voor de volgende periode?

De raad erkent dat instellingen voor lastige dilemma's hebben gestaan, waarbij de keuze voor het één vaak ten koste ging van het ander. Hij heeft dan ook geen absoluut oordeel over welke keuzes fout of goed zouden zijn. Hij zal de toelichting van de instellingen met betrekking tot gemaakte keuzes beschouwen op basis van de eigen missie en visie van de instellingen. Ter illustratie haalt de raad hieronder twee voorbeelden aan uit zijn advies 'Onderweg naar overmorgen', die beide betrekking hebben op dilemma's rond de omgang met de Fair Practice Code, en die beide laten zien dat voor verschillende, uiteenlopende oplossingen iets te zeggen is.¹²

Voorbeeld 1

Tijdens de coronacrisis moesten veel instellingen geplande programma's annuleren, bijvoorbeeld met internationale kunstenaars. In plaats daarvan wilden ze kleinere, wel haalbare programma's uitvoeren, zoals met beginnend talent. Zulke instellingen stonden voor de keuze om de oorspronkelijk geboekte kunstenaars bij het annuleren van het programma toch uit te betalen en hiermee hun verantwoordelijkheid te nemen als goed opdrachtgever, óf om de middelen uit te geven aan beginnende talenten en hiermee verantwoordelijkheid te nemen voor het continueren van artistiek aanbod en het ontwikkelen van talent.

¹² <https://www.raadvoorcultuur.nl/documenten/adviezen/2020/11/16/onderweg-naar-overmorgen>

Voorbeeld 2

De coronacrisis riep de vraag op of in crisis in eerste instantie de instelling financieel veilig moet worden gesteld, óf de daar werkzame makers. Het eerste is later goed voor het snel weer verschaffen van werk aan velen, maar is op korte termijn schadelijk voor de directe werkgelegenheid van zzp'ers. Het tweede is goed voor de directe werkgelegenheid, maar draagt het risico in zich dat de instelling verder verzwakt en haar belang als werk- en opdrachtgever voor de langere termijn verder afneemt.

Vooruitblik

De wijze waarop instellingen zich de afgelopen periode wend- en weerbaar hebben getoond in crisistijd, ziet de raad als graadmeter voor het beoordelen van de toekomstplannen op dit gebied. Daarbij hecht de raad belang aan een aantal zaken. Ten eerste vindt hij het noodzakelijk dat activiteiten op een gezonde manier, dat wil zeggen met inachtneming van de drie codes, plaatsvinden. De raad staart zich daarnaast niet blind op kwantitatieve output; meer vindt hij niet altijd beter. Voor een solide organisatie die bestand is tegen tegenslagen en die werkenden eerlijk betaalt, kan het juist gezonder zijn om minder activiteiten te ontplooiën. Dit kan ook bijdragen aan een duurzamer bedrijfsvoering, wat in de komende periode steeds urgenter wordt. Ten slotte vindt de raad het van belang dat instellingen realistisch begroten en dit goed toelichten. In eerdere beoordelingsrondes heeft de raad vaak begrotingen aangetroffen die uitgingen van schijnbaar onrealistische, onvoldoende onderbouwde toenames van inkomsten (met name publieksinkomsten), zonder dat er een plan B werd omschreven voor het geval die prognoses niet werden gehaald. De raad zal hier in de komende ronde strenger op toezien.

De raad adviseert de staatssecretaris om met de rijkscultuurfondsen, gemeenten en provincies in gesprek te gaan om de focus bij de beoordeling van aanvragen niet op de kwantiteit van de output te leggen, maar in plaats daarvan op de kwaliteit. Instellingen moeten erop kunnen vertrouwen dat het indienen van een realistische begroting, waarin een goede balans wordt gevonden tussen output en een gezonde bedrijfsvoering voor mens en milieu, kan rekenen op instemming en positieve waardering van subsidiegevers.

5. Aanscherping van de subsidieregeling

De raad heeft samen met de zes rijkscultuurfondsen de mogelijkheden bekeken tot aanscherping van de definities van de functies van de verschillende subsidiecategorieën. Aanscherping van de categorieën dient in de ogen van de raad vooral om het onderscheid met de regelingen van de fondsen duidelijker te maken. Of dit er ook voor gaat zorgen dat er (veel) minder dubbele aanvragen worden ingediend, durft de raad niet te stellen.

Wel verwacht de raad dat een duidelijker afbakening tussen de BIS en meerjarige fondssubsidies kan worden gerealiseerd, vooral door aanscherping van de algemene bepalingen in de regeling; met name de weigeringsgronden, maar ook de algemene beoordelingscriteria. In zijn besteladvies, dat de raad naar verwachting komend najaar zal uitbrengen, komt het vraagstuk van de afbakening tussen subsidieverlening via de fondsen en subsidieverlening uit de BIS uitvoerig aan de orde.

Weigeringsgronden

Zoals in paragraaf 1 al is beschreven, adviseert de raad de staatssecretaris een instapeis en een aantal algemene voorwaarden in de regeling op te nemen. De raad geeft de staatssecretaris daarnaast in overweging enkele voorwaarden als weigeringsgrond toe te voegen. Een dergelijke instapeis zou als weigeringsgrond in de regeling kunnen worden opgenomen.

Als weigeringsgrond kan een bepaling worden opgenomen waarin een minimumaantal jaren van bestaan wordt vereist. Dit schept helderheid richting aanvragers en voorkomt dat jonge instellingen, die zich nog geen stevige positie in het veld hebben verworven, een tijdrovende aanvraag doen om te worden opgenomen in de BIS. Een instelling in het direct door OCW gesubsidieerde deel van de BIS ('kleine BIS') dient naar de mening van de raad een stabiele organisatie met een goed ingerichte governance-structuur en een volwaardig activiteitenprogramma te hebben.

Ook kan worden overwogen om als weigeringsgrond op te nemen dat subsidie wordt geweigerd indien een instelling niet eerder meerjarige subsidie heeft ontvangen van een andere overheid of een rijkscultuurfonds, dan wel niet eerder opgenomen is geweest in het direct door OCW gesubsidieerde deel van de BIS ('kleine BIS'). Ook deze optie schept helderheid richting potentiële aanvragers met een beperkt trackrecord. Hierdoor wordt immers voorkomen dat een instelling die niet eerder meerjarige rijkssubsidie heeft ontvangen rechtstreeks in aanmerking komt voor subsidiëring op basis van deze regeling. Dit zorgt voor een heldere afbakening tussen de twee vormen van meerjarige rijkssubsidiëring, met als gevolg een vermindering van de administratieve lasten voor zowel aanvragende instellingen als de beoordelende instanties.

Beoordelingscriteria

De raad adviseert tevens een wijziging aan te brengen in de algemene beoordelingscriteria (zie ook paragraaf 1 onder 'Beoordelingscriteria'). De raad beoordeelt aanvragen op artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit, maatschappelijke betekenis en toegankelijkheid, en beoordeelt vervolgens de bedrijfsmatige gezondheid slechts als de aanvraag op basis van de eerste drie criteria positief is bevonden. Door deze 'knip' aan te brengen in de algemene beoordelingscriteria wordt beoogd instellingen meer duidelijkheid te geven over de mate waarin hun aanvraag kansrijk is, en wordt daarnaast in de beoordeling en besluitvorming lastenverlichting gerealiseerd.

Aanscherping categorieën

Aanscherping van de functies in de verschillende categorieën zou naar de mening van de raad slechts in enkele gevallen dubbele aanvragen kunnen voorkomen en zou geen substantiële lastenverlichting opleveren. In de volgende categorieën ziet de raad deze mogelijkheid wel.

Festivals podiumkunsten

Een podiumkunstenfestival met een plek in de 'kleine BIS' dient een verantwoordelijkheid te dragen voor het genre dat het toont. Onder deze bredere verantwoordelijkheid valt een taak om activiteiten te ontplooiën op het gebied van talentontwikkeling. Hiervoor is organisatorische slagkracht nodig; de raad pleit daarom voor een minimumomvang voor aanvragende festivals in de BIS. Deze kan worden gemeten in totale omzet. Het meest recente jaar waarover verantwoording is afgelegd, kan als ijkjaar dienen.

Muziekensembles en koren

Voor de categorie Muziekensembles en koren kan worden overwogen dat een instelling een bepaalde minimale zichtbaarheid en continuïteit moet hebben, in zowel samenstelling (vaste kern van musici) als programmering. Daarnaast mag de continuïteit van de instelling niet afhangen van de artistieke leider.

Presentatie-instellingen

Presentatie-instellingen hebben een grote verantwoordelijkheid wat betreft het artistieke programma. De beeldende kunst die zij presenteren moet van hoge kwaliteit zijn, moet vernieuwend zijn en moet internationaal resoneren. De raad hecht eraan te benadrukken dat dit contextafhankelijk is en dat dit zowel met lokale, nationale of internationale kunstenaars kan worden bewerkstelligd. Ook wat betreft publieksbereik en publieksbeleid wordt van een instelling in de BIS veel verwacht. Het programma moet zowel regionaal als nationaal publiek trekken, en moet internationaal worden opgemerkt.

Een breder publieksbereik en beter publieksbeleid kan echter alleen van de zes presentatie-instellingen in de BIS worden gevraagd als de middelen voor publieksbereik aan het subsidieplafond voor deze categorie wordt toegevoegd. In de huidige periode is voor twee presentatie-instellingen een extra bedrag van 250.000 euro beschikbaar dat besteed kan worden aan verbetering van een groot landelijk en internationaal publieksbereik. Dit leidde tot een gecompliceerd aanvraag- en beoordelingsproces, waarbij twee instellingen een disproportioneel hoog aanvullend bedrag kregen, terwijl de presentatie-instellingen over de hele linie druk op hun budgetten ervaren. De raad is van oordeel dat het bedrag van 500.000 euro beter toegevoegd kan worden aan het totale beschikbare budget voor presentatie-instellingen, zodat iedere instelling in de BIS een extra stap kan zetten ter verbreding van het publieksbereik.

Daarnaast acht de raad het voorstelbaar dat er in de regelingen van het Mondriaan Fonds meer ruimte komt om presentatie-instellingen steviger te financieren zodat de kloof tussen financiering door het Mondriaan Fonds en de BIS minder groot wordt dan die nu is. Een beter getrappt systeem zorgt voor een evenwichtiger kunstenlandschap waar doorstroming mogelijk is en voorkomt wellicht dat instellingen bij voorbaat bij de BIS gaan aanvragen.

6. Aantal instellingen en budgetten

De raad heeft het bij het opstellen van dit advies in het algemeen als een gegeven beschouwd dat het aantal instellingen per categorie niet wordt vergroot en dat het budget voor de categorieën gelijk blijft. Toch ziet de raad een aantal acute problemen in specifieke sectoren. Daarom geeft hij de staatssecretaris met betrekking tot een aantal categorieën zijn overwegingen mee om toch het budget te vergroten of anders te bestemmen, of om het aantal instellingen licht aan te passen. Hieronder volgt zijn advies per categorie.

Meer budget voor de jeugdpodiumkunsten

In de categorie Jeugdpodiumkunsten is volgens de subsidieregeling plek voor maximaal vijftien instellingen, terwijl er nu dertien worden gesubsidieerd. De raad acht het niet wenselijk om dit aantal uit te breiden, ook in verband met de wens van de staatssecretaris om het huidige aantal BIS-instellingen niet te vergroten. Hier speelt zijn advies mee over de periode 2021-2024, toen hij adviseerde het budget voor jeugdpodiumkunsten omwille van fair practice niet over vijftien, maar over dertien instellingen te verdelen. Met het oog op het gelijkblijvende budget en de financiële uitdagingen waar instellingen voor staan, ligt het voor de raad voor de hand dit aantal ook in de komende periode niet uit te breiden.

Wel adviseert de raad om het budget voor de jeugdpodiumkunstinstanties meer in lijn te brengen met het budget per instelling voor de categorie Theater. De jeugdpodiumkunsten verschillen in hun productieproces niet van gezelschappen die producties maken voor volwassenen. Daarnaast behalen gezelschappen die voor de jeugd produceren in het algemeen lagere publieksinkomsten, omdat toegangskaarten goedkoper zijn en er veel schoolvoorstellingen worden gegeven. De raad luidde eerder reeds de noodklok over de financiële krapte in deze categorie. Hij maakt zich ernstig zorgen over de vraag of de bestaande instellingen hun cruciale functie voor een jong publiek onder de huidige voorwaarden duurzaam kunnen blijven vervullen.

Aanpassing artikel Festivals podiumkunsten

Tijdens de vorige beoordelingsronde werden de aanvragen van acht podiumkunstfestivals gehonoreerd voor een totaalbedrag dat oorspronkelijk was voorzien voor maximaal zeven festivals. De afgelopen subsidieperiode heeft geleerd dat invulling van de BIS-functie in deze categorie zeer moeilijk te realiseren is met de (door de bank genomen) verlaagde subsidiebedragen per festival. De festivals worden stevig geraakt door kostenstijgingen op diverse vlakken, wat hun financiële gezondheid ook voor de volgende periode op het spel zet. De raad adviseert derhalve om het bedrag voor deze categorie instellingen te verhogen naar een bedrag dat passend is voor acht festivals of om het aantal podiumkunstfestivals in de BIS te maximeren op zeven.

Aanpassing artikel Regionale musea

Voor de regionale musea in de BIS geldt dat zij voor de huidige periode 2021-2024 een subsidie van 250.000 euro per jaar ontvangen voor 'het uitvoeren van publieksactiviteiten die verband houden met de collectie, voor zover deze aanvullend zijn op de activiteiten waarvoor subsidie voor overige bestuursorganen wordt verstrekt'. Uit gesprekken die de raad met de regionale musea heeft gevoerd, bleek deze financiële bijdrage zeer welkom, maar kon zij op grond van de huidige omschrijving niet in alle gevallen optimaal worden besteed. De bijdrage moest gebruikt worden voor aanvullende activiteiten die op de werklast van de organisatie drukten, terwijl het niet mogelijk was om er aanvullende financiering vanuit het Mondriaan Fonds voor te ontvangen.

De raad is daarom van oordeel dat deze financiële bijdrage ook voor andere doeleinden moet kunnen worden ingezet, en adviseert de staatssecretaris te verkennen of het mogelijk is deze subsidie niet alleen te verstrekken voor aanvullende activiteiten, maar ook voor extra menskracht ten behoeve van publieksactiviteiten. Op die manier zouden musea deze bijdrage

bijvoorbeeld kunnen gebruiken voor personele versterking of voor de bevordering van diversiteit en inclusie.

Aanpassen prestatie-eis Theater

Gezelschappen die subsidie aanvragen als 'groot theatergezelschap' zijn verplicht om drie grotezaalproducties per jaar te maken. De raad adviseert de staatssecretaris om dit aantal te veranderen in gemiddeld twee grotezaalproducties per jaar. Dit geeft de gezelschappen de vrijheid en ruimte om zelf te bepalen welk aantal het best haalbaar is, mede in het licht van fair practice, de vraag vanuit de theaters en de vraag van het publiek. Dit is in lijn met het pleidooi van de raad om niet te focussen op kwantitatieve output (zoals behandeld in paragraaf 4).

7. Bovensectorale ondersteunende instellingen

De staatssecretaris heeft de raad gevraagd te adviseren over een passender wijze van beoordelen en monitoren van bovensectorale ondersteunende instellingen. De raad heeft een tijdelijke commissie ingesteld om zich over deze vraag te buigen. Deze heeft onder andere gesproken met alle bovensectorale ondersteunende instellingen. Op verzoek van de staatssecretaris heeft de commissie ook gekeken naar de positionering en monitoring van vergelijkbare instellingen in bijvoorbeeld het onderwijsveld. Het rapport van deze commissie is apart gepubliceerd.¹³

De raad deelt de conclusies van de commissie en heeft de aanbevelingen voor de komende BIS-periode meegenomen in dit advies. De raad adviseert de staatssecretaris om in de BIS-periode 2025-2028 de bovensectorale ondersteunende instellingen te blijven ondersteunen in het kader van de BIS. Het is hiervoor van belang dat de beoordelingscriteria goed aansluiten op deze specifieke groep instellingen. Tegelijkertijd vindt de raad het belangrijk dat de instellingen worden bevraagd over hun relatie tot de culturele sector en zich daarover dienen te verantwoorden.

Aangepaste criteria

De raad adviseert de staatssecretaris in paragraaf 1 van dit advies om voor de periode 2025-2028 de subsidiecriteria opnieuw te formuleren en te rangschikken. In navolging van de commissie adviseert de raad de staatssecretaris om de criteria voor de ondersteunende instellingen net iets anders te verwoorden. Hij stelt de volgende aangepaste criteria voor:

- Inhoudelijke kwaliteit
- Relevantie voor het veld
- Wendbaarheid en weerbaarheid
- Bedrijfsmatige gezondheid
- Geografische spreiding in relatie tot de opdracht

Inhoudelijke kwaliteit

De bovensectorale ondersteunende instellingen worden expliciet beoordeeld op de inhoudelijke kwaliteit van hun activiteiten. Deze inhoudelijke kwaliteit wordt gerelateerd aan de wijze waarop de activiteiten van de instelling ondersteunend zijn aan het veld.

Relevantie voor het veld

Bij dit criterium wordt gewogen hoe de ondersteunende activiteiten aansluiten op de behoeften uit het veld. In hun toelichting dienen de instellingen onder andere de resultaten uit impactmeting en stakeholdersonderzoek te betrekken.

Wendbaarheid en weerbaarheid

Bij dit criterium wordt gewogen in hoeverre de instelling inspeelt op het veranderende culturele veld en de veranderende samenleving. De opdracht van de bovensectorale ondersteunende instellingen is langjarig, maar vanuit die opdracht moeten zij zich wendbaar tonen om in te spelen op verandering. Bij weerbaarheid wordt gedacht aan robuustheid, draagvlak en continuïteit.

Bedrijfsmatige gezondheid

Dit criterium geldt voor alle instellingen, ook voor de bovensectorale ondersteunende instellingen.

¹³ Raad voor Cultuur, 'Maatwerk voor ondersteuning. Voorstellen voor de beoordeling en monitoring van de bovensectorale ondersteunende instellingen in de Culturele basisinfrastructuur' (2023).

Geografische spreiding in relatie tot de opdracht

Dit criterium weegt hoe regionale, nationale en/of internationale activiteiten zich verhouden tot de opdracht van de instelling.

De drie codes en duurzaamheid

Net zoals voor de overige instellingen adviseert de raad ook voor deze instellingen dat de diverse codes onderdeel uitmaken van de integrale beoordeling en dat de instellingen aan de slag gaan met de duurzaamheidsdoeleinden. Vanzelfsprekend moet de uitwerking van de bovenstaande criteria passen bij een realistische missie en visie van de instellingen, waarin de ondersteunende relatie van de instellingen ten opzichte van de culturele sector helder en werkbaar dient te zijn vastgelegd. In zijn 'Beoordelingskader 2025-2028' zal de raad de genoemde criteria nader uitwerken.

Impact

De bovensectorale ondersteunende instellingen hebben als taak het culturele veld te ondersteunen. Het is dan ook van groot belang of culturele instellingen of individuele kunstenaars de instellingen weten te vinden. In lijn met paragraaf 2 van dit advies adviseert de raad de impact die deze instellingen hebben op het veld goed te meten en mee te wegen in de beoordeling van de instellingen.

Oplossen van rolverwarring

De commissie concludeert uit haar gesprekken met de instellingen en met andere betrokkenen dat er onderling onduidelijkheid bestaat over de rol van de instellingen. De instellingen zien het ministerie van OCW primair als opdrachtgever, terwijl er feitelijk sprake is van een subsidierelatie. De raad beoordeelt en monitort de plannen van de instellingen in het licht van de BIS. De instellingen menen echter dat de raad hun rol daarbij soms anders interpreteert dan het ministerie. Deze rolverwarring veroorzaakt onduidelijkheden in de onderlinge verwachtingen en de communicatie tussen de instellingen, de raad en het ministerie en moet daarom worden opgelost in onderlinge afstemming tussen de betrokken partijen.

Aanvullende gelden en opdrachten

Bovengenoemde rolverwarring wordt nog versterkt door de aanvullende gelden en opdrachten die sommige instellingen (onder andere) ontvangen van het ministerie van OCW of van andere ministeries, en die buiten de BIS-beoordeling en monitoring vallen. Deze situatie is niet wenselijk. De commissie constateert dat de behoeften van het culturele veld waaraan de instellingen ondersteunend zouden moeten zijn soms onderbelicht blijven, wat deels een gevolg is van het feit dat de ondersteunende instellingen het ministerie van OCW als opdrachtgever zien. De raad vindt dit, net als de commissie, onwenselijk en adviseert daarom om de aanvullende gelden en opdrachten van de instellingen te betrekken bij de beoordeling en monitoring van de instellingen door de raad, om hen integraal te kunnen beoordelen.

Slotwoord

In het voorgaande heeft de raad de adviesaanvraag van de staatssecretaris zo goed mogelijk beantwoord. De raad meent dat de staatssecretaris met zijn aanbevelingen voor een deel rust en vereenvoudiging, voor een ander deel een grotere helderheid kan creëren voor BIS-aanvragers en -instellingen.

Duidelijke kaders

Door een paar algemene subsidievoorwaarden op te nemen in de subsidieregeling, kan de staatssecretaris meer helderheid scheppen over de vraag wat voor soort culturele instellingen in aanmerking kunnen komen voor de BIS. Met een nieuwe set van vier subsidiecriteria wordt direct duidelijk waaraan BIS-instellingen moeten voldoen: naast hun artistiek-inhoudelijke kwaliteit tellen ook hun maatschappelijke betekenis, hun toegankelijkheid en hun bedrijfsmatige gezondheid mee (waarbij dit laatste een randvoorwaarde is). De codes worden in het licht van elk criterium beoordeeld, wat een duidelijker beeld zal geven van wat de implementatie van de codes in de sector voor daadwerkelijk effect heeft. Hier zijn voor veel instellingen wel extra inspanningen geboden, maar de raad stelt vast dat het volgen van de codes deze inspanningen *hoe dan ook* impliceert.

Hoe de raad de instellingen zal toetsen op de voorwaarden en de criteria zal hij in het najaar nader uitwerken in zijn 'Beoordelingskader 2025-2028'.

Administratieve lastenverlichting

Vereenvoudiging is er zeker op het gebied van de aan te leveren gegevens. Door aanvragers om minder gedetailleerde programma- en begrotingsinformatie te vragen en dit ook af te stemmen met rijkscultuurfondsen en andere overheden, daalt de administratieve lastendruk voor instellingen. Door ze daarnaast minder af te rekenen op bezoekersaantallen en kwantitatieve prestaties (en deze dus minder gedetailleerd uit te vragen) en meer op hun artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit, maatschappelijke betekenis en toegankelijkheid, wordt dit effect vergroot. Instellingen zal om meer inhoudelijke, en om minder cijfermatige informatie worden gevraagd.

Door de subsidieregeling op enkele punten aan te scherpen, zoals door het toevoegen van een paar algemene voorwaarden en enkele weigeringsgronden en de aanpassing van de definities in een paar subsidiecategorieën, wordt bovendien het onderscheid tussen de BIS en de regelingen van de rijkscultuurfondsen verhelderd, wat kan zorgen voor minder dubbele aanvragen.

Meer ruimte voor enkele categorieën

Voor een paar categorieën instellingen houdt de raad in dit advies een pleidooi dat elk op zijn manier bijdraagt aan meer ruimte voor deze instellingen. Het gaat om de categorieën Jeugdpodiumkunsten, Festivals podiumkunsten, Regionale musea en Theater. Met betrekking tot de bovensectorale ondersteunende instellingen neemt de raad het advies van de commissie die zich hierover heeft gebogen over om iets anders om te gaan met de beoordelingscriteria, waarop hij in zijn 'Beoordelingskader 2025-2028' zal terugkomen.

Tot slot

Écht eenvoudig wordt het nooit. Er dient een vooraf vastgesteld budget te worden verdeeld uit een, naar verwachting, veel groter aantal instellingen die hier graag een beroep op doen, en dat vraagt om voldoende informatie om al die aanvragen goed te kunnen beoordelen en ze onderling te wegen. Bovendien staan de samenleving én de sector waarvan de instellingen deel uitmaken bloot aan enkele serieuze crises en aan forse uitdagingen op het gebied van duurzaamheid, die komen met een groot aantal uitdagingen. Het is niet mogelijk de instellingen niet te vragen hierop terug en vooruit te blikken, ook al laat zelfs de nabije toekomst zich nu slecht voorspellen. Een plek in de BIS komt niet zonder

verantwoordelijkheden, en dat betekent dat instellingen die hier deel van (gaan) uitmaken zich niet alleen artistiek of inhoudelijk, maar ook bedrijfsmatig sterk moeten tonen. Het is nodig dat op grond van de aanvragen goed te kunnen beoordelen.

Eenvoudiger wordt het volgens de raad met de voorgestelde aanpassingen wel. Hij adviseert de staatssecretaris om bij het uitwerken van de subsidieregeling zo veel als maar kan de *eenvoudigst mogelijke* weg te kiezen. De raad heeft daar met dit advies een leidraad voor willen bieden.

Bijlage 1: Adviesaanvraag staatssecretaris

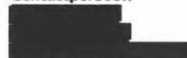
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Raad voor Cultuur
Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE DEN HAAG

Erfgoed en Kunsten
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Onze referentie
34798246

Bijlagen
3

Datum **05 DEC. 2022**
Betreft Adviesaanvraag aanvraag- en beoordelingsproces basisinfrastructuur
2025-2028

Geachte raad,

In mijn brief van 20 oktober 2022 heb ik aangegeven dat er een aanvraagronde komt voor zowel de culturele basisinfrastructuur (bis) als de meerjarige subsidiëring van instellingen bij de rijkscultuurfondsen. Voor de periode 2025-2028 hecht ik waarde aan rust en vereenvoudiging. Ik kies ervoor om de opzet en de functies van de bis niet te veranderen. De inrichting wordt gebaseerd op uw advies voor de periode 2021-2024, met inbegrip van de plekken die op basis van de toenmalige Kamerbehandeling alsnog voor vier jaar zijn toegevoegd.

Hoewel de inrichting van de bis niet wijzigt, vind ik het wel belangrijk om te kijken naar de beoordeling en prestatieafspraken voor instellingen in de bis. Ik ontvang signalen van culturele instellingen dat zij hoge administratieve lasten ervaren bij het indienen van een aanvraag. In dit kader moeten we drie dingen onderscheiden:

- De aanvraagprocedure, waarbij een zo eenvoudig mogelijk proces een breed gedeelde wens is;
- Een toets op de prestaties die culturele instellingen de afgelopen jaren hebben gerealiseerd;
- Een inhoudelijke toets waarmee instellingen met elkaar vergeleken worden.

Deze laatste genoemde toets kan nooit licht zijn. Het gaat om een onderscheidende, inhoudelijke toets op basis waarvan een belangrijk besluit wordt genomen. Ik ben van mening dat de toets op de prestaties van de afgelopen jaren wel licht kan zijn.

Met deze brief vraag ik u om advies over de aanvraagprocedure en het beoordelingsproces van de bis-periode 2025-2028. Ik besef dat het een uitdaging is om een goed evenwicht te vinden tussen de voorwaarden, criteria en administratieve lasten. Ik verzoek u om in uw advies rekening te houden met dit gewenste evenwicht. Daarnaast wil ik u vragen om in uw advies oog te hebben voor de samenhang met subsidiëring door medeoverheden.

Aan de raad leg ik de volgende vragen voor:

Onze referentie
34798246

- Bis-instellingen hebben bepaalde verantwoordelijkheden die horen bij de subsidiering door de rijksoverheid. Zij dragen bij aan de begeleiding van talent, zijn solidair met kleinere instellingen en makers en zetten zich in voor participatie en cultuureducatie. Graag noem ik in dit kader ook de motie-Van Strien¹ die oproept om te onderzoeken op welke wijze prestatieafspraken verruimd en flexibeler kunnen worden zodat maatschappelijke impact, cultureel ondernemerschap en innovatie mee kunnen wegen bij de aanvraag en verantwoording. Op het vlak van digitalisering is in de huidige bis-periode al een eerste stap gezet. De subsidieverantwoording is aangepast zodat digitale activiteiten en bezoekers even zwaar meetellen in de verantwoording van prestaties als fysieke activiteiten. Aan de raad vraag ik hoe de verantwoordelijkheden die ik van bis-instellingen verwacht, evenals inspanningen op het terrein van ondernemerschap, innovatie en digitalisering, meegenomen kunnen worden in de beoordeling van aanvragen. Uiteraard rekening houdend met de aard en functie die een instelling in het bestel vervult.
- De culturele sector en de Tweede Kamer vragen om administratieve lastenverlichting. Vanuit de sector zijn verschillende ideeën hiervoor aangedragen. Zo stelt Kunsten '92 voor om instellingen niet te bevragen op gedetailleerde prestatie-eisen die op de langere termijn plaats vinden, heeft DeZaakNu de wens geuit om prestatie indicatoren meer af te stemmen op de aard van de instelling en de inhoudelijke programmering en heeft de NAPK de suggestie gedaan om meer rekening te houden met maatschappelijke impact in plaats van bezoekersaantallen. De brieven die deze organisaties aan mij hebben gestuurd, stuur ik als bijlagen bij deze brief mee. Als het gaat om administratieve lastenverlichting hecht ik waarde aan de interactie met instellingen en makers. Ik vind het belangrijk om de creativiteit van de sector bij dit vraagstuk te benutten. Vandaar dat ik u vraag om bruikbare suggesties uit het veld bij uw advies te betrekken, rekening houdend met de voorwaarden die horen bij een zorgvuldige tenderprocedure.
- De drie gedragscodes - de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit & Inclusie - zijn bedoeld voor een gezonde en veerkrachtige cultuursector. In de bis-periode 2021-2024 maken instellingen werk van de toepassing en implementatie van deze drie codes. Ten aanzien van de codes wil ik een volgende stap zetten. Vanaf de periode 2025-2028 verwacht ik van instellingen dat de codes volledig geïncorporeerd zijn. Ik vraag de raad om te adviseren over de manier waarop dit getoetst kan worden bij de beoordeling van aanvragen, zodat dit in de ministeriële regeling voor de bis kan worden meegenomen. Graag wijs ik u ook op de motie Westerveld² die oproept om de mogelijkheid de Fair Practice Code te verplichten, te betrekken bij de voorbereiding van de nieuwe bis. Ik verzoek u tevens om de rijkscultuurfondsen en de medeoverheden bij het advies te betrekken.
- Bij de vaststelling van de subsidie voor de bis 2021-2024 wordt de subsidie niet gekort als voorgenomen prestaties niet worden gehaald door de coronacrisis. Met deze maatregel is aan de culturele en creatieve sector rust en ruimte geboden en zijn instellingen in staat gesteld om zich aan de crisis aan te passen. Ook nu, in tijden van inflatie, een krappe arbeidsmarkt en de energiecrisis, vind ik het belangrijk om bij de beoordeling rekening te houden

¹ Kamerstukken II 2021/22, 3 2820, nr. 4 73.

² Kamerstukken II 2022/23 36 200 VIII, nr. 45.

met de weerbaar- en wendbaarheid van instellingen. Welke mogelijkheden ziet de raad om de omgang met deze omstandigheden bij de beoordeling te betrekken?

Onze referentie
34798246

- Verschillende categorieën³ in de bis kennen een relatief open systeem waarbij een totaalbedrag is gecombineerd met een maximum aantal beschikbare plekken. Veel instellingen hebben daarom zowel een aanvraag voor de bis als een aanvraag bij een rijkscultuurfonds ingediend. Ik wil dergelijke dubbele administratieve lasten zoveel mogelijk voorkomen. Vandaar dat ik de raad vraag om te adviseren over aanscherping van de definities van de functies van deze categorieën instellingen in de bis, mede in relatie tot de meerjarige regelingen voor instellingen bij de rijkscultuurfondsen. Ik vind het van belang om hierbij ook oog te hebben voor het culturele profiel van de verschillende regio's.
- Als het gaat om de maximering van het aantal beschikbare plekken in deze categorieën geef ik u mee dat ik er waarde aan hecht om het aantal instellingen dat in de periode 2021-2024 wordt gesubsidieerd binnen een bepaalde categorie, niet te vergroten.
- Een aantal sectorbrede instellingen in de bis heeft de functie om de culturele en creatieve sector, de overheden, de rijkscultuurfondsen en de Raad voor Cultuur te ondersteunen. Het gaat om de functies op het terrein van digitalisering, cultuureducatie en cultuurparticipatie, internationaal cultuurbeleid, onderzoek en statistiek en professionalisering en ondernemerschap. Kunt u adviseren over een passender wijze van beoordeling en monitoring voor deze groep instellingen? Ik vraag u om in uw advies ook de positionering van dit type instellingen, bijvoorbeeld in het onderwijsveld, te betrekken.

Uw advies vormt een belangrijke stap in de aanloop naar de volgende bis-periode. Ik ontvang uw advies graag eind maart 2023. In juni 2023 stuur ik mijn uitgangspuntenbrief voor de bis-periode 2025-2028 en de bijbehorende concept-regeling naar de Tweede Kamer. Ik kijk uit naar uw advies.

Met vriendelijke groet,

de staatssecretaris Van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Gunty Uslu

³ Dit is het geval bij: festivals, jeugdpodiumkunstinstanties, muzikensembles en koren, presentatie-instellingen en ontwikkelinstellingen.

Bijlage 2: Brieven Kunsten '92, NAPK, De Zaak Nu

Aan de staatssecretaris voor cultuur en media
Mevrouw G. Uslu

Amsterdam, 4 november 2022

Geachte staatssecretaris,

Met deze brief reageert Kunsten '92 op uw brief *Subsidierende cultuur 2025-2028 onder zelfde voorwaarden als voorgaande periode*, dd. 19-10-2022. U heeft besloten tot een nieuwe aanvraagronde voor de periode 2025 - 2028, na uitgebreid onderzoek naar de mogelijkheden om de huidige periode met twee of vier jaar te verlengen. Aan iedere optie bleken voor- en nadelen te kleven. De uitkomst geeft de sector duidelijkheid en dat is belangrijk. Hoewel Kunsten '92 de voorkeur had voor een ander scenario (brief dd. 24 mei 2022), hebben wij waardering voor de wijze waarop u onze argumenten heeft meegewogen daarover in gesprek bent gegaan.

Het besluit om aankomende periode een nieuwe aanvraagronde in gang te zetten is begrijpelijk, maar kan ongewenst tot onrust leiden en bewerkelijk uitpakken. Bovendien komt uw voornemen om tijdens uw ambtsperiode tot een beter bestel te komen, onder druk te staan. Onderstaand lichten wij onze zorgen toe en doen wij een aantal voorstellen om deze nadelen te ondervangen.

Vereenvoudiging van de aankomende aanvraagronde

Culturele instellingen, kunstenaars en werkenden in de culturele en creatieve sector hebben te maken met buitengewone uitdagingen. De nasleep van de coronacrisis, de stijgende energieprijzen, hoge inflatie en vraaguitval als gevolg van koopkrachtdaling vragen momenteel het uiterste van hun creativiteit, capaciteit en financiële weerbaarheid. De aankondiging van een nieuwe aanvraagronde door Rijk en gemeenten betekent dat iedereen die voor een 4-jarige overheidsfinanciering in aanmerking wil komen, nieuwe plannen moet gaan ontwikkelen en helaas weer de concurrentie moet aangaan met collega's. Het zet een bureaucratisch, langdurig en kostbaar proces van plannenschrijven en beoordelingen in gang.

U stelt te willen zoeken naar vereenvoudiging van deze aanvraagronde. Wij geven aan u, aan de Raad voor Cultuur en aan gemeenten die een ronde gaan organiseren onderstaande aanbevelingen mee:

- **Geef ruimte aan vernieuwing, flexibiliteit en maatschappelijke impact.** Vermijd gedetailleerde prestatie-eisen. Het heeft weinig zin en realiteitswaarde om ver vooruit activiteiten te plannen of publieksaantallen te voorspellen. Accepteer een mate van onzekerheid. Geef uitvoering aan [motie 32820-473 van Kamerlid van Strien](#).
- **Ga uit van de missie en het profiel van de aanvrager** en gebruik deze als referentiekader voor de beoordeling van criteria. Leef je in, als beoordelaar, in de (artistieke) visie van de aanvrager.
- **Geef vertrouwen, maak het aanvraagproces simpel en gebruiksvriendelijk.** Beperk de tijdspanne waarin beoordelingen tot stand komen. Werk snel en efficiënt.
- **Bied coulance als het gaat om de beoordeling van de prestaties over de afgelopen jaren.** De coronacrisis heeft een streep gezet door veel plannen en activiteiten van aanvragers die willen toetreden en van degenen die afgelopen jaren in de BIS zaten of al werden gefinancierd door een Rijksfonds of een gemeente. Bij een terugblik gaat het dan ook eerder om begrippen als solidariteit, impact en mentaliteit.
- **Waarborg de toegankelijkheid van het aanbod.** Cultuur is een publiek goed en moet voor iedereen toegankelijk zijn. In deze tijd waarin veel instellingen onder grote druk staan en het onduidelijk is in hoeverre gemeenten zullen bijdragen aan de instandhouding en ontwikkeling van de culturele infrastructuur, moet die toegankelijkheid worden gewaarborgd.

- Bijvoorbeeld door compensatie van prijsstijgingen zoals energiekosten, maar ook door regelingen die kunnen worden ingezet om ook mensen met een kleine beurs toegang te verschaffen.
- **Besteed aandacht aan fair practice**, met name in de flexibele schil van organisaties. Waar de aanvraagronde vooral gaat over organisaties, moeten we ook kunstenaars een faire basis bieden.
 - **Faciliteer verduurzaming** met als doel een drastische CO2-reductie te bewerkstelligen. Ontwikkel samen met het ministerie van EZK een maatregelenpakket hiervoor.

Ruimte voor nieuwe ontwikkelingen

In uw brief stelt u geen wijzigingen te willen aanbrengen in de opzet van de BIS. Er komen geen functies bij, noch worden er bestaande functies geschrapt. In sommige disciplines, waar historisch gezien weinig wisselingen plaatsvinden zal dit mogelijk enige rust bieden. Geruststellend is ook dat de incidentele middelen die in de vorige ronde aan de BIS zijn toegevoegd nu structureel beschikbaar komen. Echter, op andere plekken in het bestel zal de concurrentie zeer groot zijn.

In de sector hebben - ondanks de moeilijke omstandigheden van de afgelopen jaren of soms juist aangejaagd door deze omstandigheden - ontwikkelingen plaatsgevonden waaraan we niet voorbij kunnen gaan. Kunsten '92 heeft altijd bepleit dat er, verlenging of niet, voldoende ruimte moet zijn voor vernieuwing en het wendbaarder en weerbaarder maken van het bestel. Wij doen een nadrukkelijk pleidooi om hiervoor ook voor de aankomende cultuurnotaperiode een toekomstperspectief te bieden.

Toekomst van de culturele en creatieve sector en daarbinnen het cultuurbestel

Kunsten '92 pleit al lange tijd voor een grondige herziening van het cultuurbestel. In het NRC van 27 augustus jl. hebben wij de achtergrond en richting daarvan uiteengezet. Wij riepen u op om moedig te zijn en na 30 jaar ruimte te maken voor een herziening van het cultuurbeleid. U geeft aan hier zaak van te maken en dat juichen we toe. Nu de verlenging van de planperiode niet doorgaat, dringen wij erop aan om snel een routekaart te maken waarlangs herziening van beleid vorm krijgt. Opdat wij als culturele en creatieve sector actief kunnen bijdragen.

Met de New Creative Deal heeft Kunsten '92 samen met de Federatie Creatieve Industrie een aanzet gegeven tot een brede visie op de hele culturele en creatieve sector. Met het project KUNSTEN2030 is Kunsten '92 begonnen met het verzamelen van ideeën en bouwstenen. We brengen de uitkomsten van bovengenoemde trajecten graag in in de discussie die voor ons ligt.

Tot slot

Kunsten '92 maakt zich grote zorgen over de financiële positie waarin veel culturele instellingen en makers verkeren. Wij hebben daar ook aandacht voor gevraagd bij de gemeenten. Ook vanuit de Taskforce culturele en creatieve sector is hier veel aandacht voor. Bestelvraagstukken, waar deze brief over gaat, spelen zich mogelijk af in een ander tijdsbestek dan de energiecrisis en de inflatie, maar deze onderwerpen kunnen niet los van elkaar worden gezien. De gevolgen van de energiecrisis zullen onherroepelijk hun weerslag hebben op het culturele klimaat en de culturele infrastructuur. Wij roepen u op om alert te blijven en de culturele en creatieve sector zoveel mogelijk ruimte te bieden, zodat deze zijn publieke taak zo goed mogelijk kan vervullen en zijn belangrijke maatschappelijke bijdrage kan blijven leveren.

Met vriendelijke groet,

Anne Breure en Jeroen Bartelse, covoorzitters Kunsten '92

Ministerie van OCW
T.a.v. staatssecretaris Cultuur & Media
mevrouw G. Uslu
Postbus 16375
2500 BJ 's-Gravenhage

Amsterdam, 25 oktober 2022
kenmerk: 22-031

Geachte mevrouw Uslu,

Met veel interesse hebben wij uw brief d.d. 20 oktober, gericht aan de Tweede Kamer, gelezen. Nog nooit waren we zo dicht bij een verlenging van de cultuurnotaperiode als in de afgelopen maanden, maar helaas is het er niet doorgekomen. Wij waarderen uw inspanningen om een verlenging mogelijk te maken ten eerste, evenals de transparantie die u geeft in het besluitvormingsproces.

De gesubsidieerde podiumkunstproducenten waren (en zijn) in grote meerderheid voorstander van een langere periode van continuïteit voor het werkveld, niet in de laatste plaats vanwege de forse administratieve lasten die gepaard gaan met aanvraag- en verantwoordingsprocedures. We hopen dan ook dat in het proces om tot een stelselherziening te komen, een structureel langere subsidieperiode voor (een deel van) het werkveld als mogelijkheid wordt overwogen.

Hoewel we het spijtig vinden dat er geen verlenging komt zijn we heel positief over uw brief aan de Tweede Kamer. Uw voorstellen zouden daadwerkelijk de zo gewenste en noodzakelijke rust en ruimte in het werkveld kunnen bieden. Essentieel daarbij is dat ook het Fonds Podiumkunsten de subsidieregelingen zodanig inricht dat producenten binnen die subsidiekaders eveneens minder prestatiedrang en werkdruk ervaren. Ook de ambitie om voort te gaan met het ontwikkelen van een bestel dat beter op de huidige en toekomstige tijd is afgestemd juichen we toe, en we dragen graag bij aan de ideevorming. Ons manifest [Podiumkunsten en bestel 2023 en verder](#) is daar een eerste aanzet toe.

We zijn bovendien zeer verheugd te lezen dat de extra plekken in de BIS, en het budget van € 25 miljoen voor de fondsen (dat op verzoek van de Kamer voorafgaand aan de huidige periode was toegevoegd, o.a. om de zogenaamde B-lijsten te kunnen honoreren), ook in de volgende cultuurnotaperiode worden gehandhaafd. Dit geeft veel rust in de sector. De verbeteringen die u al wel in de komende periode wilt doorvoeren onderschrijven wij eveneens, waarbij we twee belangrijke punten willen meegeven.

1. Uit de opdracht aan BIS-instellingen spreken goede en waardevolle intenties, echter hoe er invulling gegeven wordt aan deze opdracht zal veel invloed hebben op de administratieve druk. Dit geldt ook voor het derde punt *Verbeteringen in het aanvraagproces*. Wij hebben in klein comité met aangesloten leden besproken hoe zij, als zakelijk leiders en directeurs, dit concreet voor zich zien. Met andere woorden: wat zou hen in de praktijk helpen om die druk te verlagen? Dit is uitgewerkt in de notitie *Naar een andere wijze van toetsing en verantwoording voor de periode 2025-2028*, die u als bijlage bij deze brief vindt.

 IBAN NL58 ABNA 0518 7736 55
BIC ABNA NL2A
 KvK 343 460 93
BTW 020 939 109 001

2. Wij willen u erop attenderen dat in onze achterban het voor twee groepen in de BIS nu al buitengewoon lastig is om invulling te geven aan de opdrachten waaraan zij moeten voldoen. Het betreft de jeugdproducenten en de muziekensembles. De randvoorwaarden waarbinnen zij moeten functioneren passen momenteel niet bij de taken die ze hebben. Hierover ontvangt u van beide groepen apart nog een nadere toelichting, maar de problematiek moge bekend zijn omdat hier al geruime tijd op ambtelijk niveau over wordt gecommuniceerd, en u ook bij een aantal organisaties op werkbezoek bent geweest in de afgelopen periode. Het is noodzakelijk dat gedegen naar adequate borging van hun positie binnen het bestel wordt gekeken in aanloop naar de komende periode, vooral in relatie tot het kunnen voldoen aan de Fair Practice Code.

Tot slot nog een opmerking over de afbakening tussen BIS en de fondsen: ook dit punt staat hoog op de agenda voor onze leden en we willen hierover graag meedenken in de context van de vernieuwingsagenda.

Met vriendelijke groet,

Lineke Burghout
Waarnemend directeur NAPK

Gina Dumfries
voorzitter bestuur NAPK

Een afschrift van deze brief inclusief de bijlage wordt gestuurd naar de cultuurwoordvoerders in de Tweede Kamer, de Raad voor Cultuur en het Fonds Podiumkunsten.

Naar een andere wijze van toetsing en verantwoording voor de periode 2025-2028

De coronacrisis maakte het voor podiumkunstproducenten onmogelijk om de plannen die ze hadden gemaakt voor de eerste helft van de huidige cultuurnotaperiode uit te voeren. Bovendien zijn door deze en andere crises de omstandigheden waaronder geproduceerd wordt blijvend veranderd. Een verlenging van de cultuurnotaperiode waarin makers én het podiumkunstenbestel zich opnieuw kunnen uitvinden had daarom voor de hand gelegen, maar bleek niet realiseerbaar.

Het is wel mogelijk én noodzakelijk om te kijken naar een aangepaste beoordelingsprocedure voor de volgende cultuurnotaperiode. Wij pleiten voor een andere omgang met prestatie-eisen, zowel voor het verleden als de toekomst. Eén die niet uitsluitend is gebaseerd op het leveren van output door instellingen, maar op strategische samenwerking tussen overheid en instellingen waarin gezamenlijk publieke waarde wordt gecreëerd.

Wij doen als podiumkunstenveld een dringend beroep op de beleidsmakers van het rijk en de provinciale en gemeentelijke overheden om de aanvraagprocedure 2025-2028 zoveel mogelijk te vereenvoudigen. Daarmee samenhangend pleiten we voor een veel ruimere opvatting van wat prestaties kunnen zijn ten opzichte van de huidige subsidieregelingen.

Het sturen op aantal voorstellingen of producties per jaar (in welke categorie dan ook) is complexer dan ooit en moet gezien worden als aanname op het moment van indienen, maar niet als harde criteria bij de afrekening gedurende de volgende periode. Externe factoren zoals inflatie, economische recessie en veranderende consumptieuitgaven zijn van grote invloed op de financiële haalbaarheid van het aantal voorstellingen en producties. 100% sturen op kwantiteit, zoals het afgelopen decennium gebeurde, is daarmee onhaalbaar de komende jaren.

De Raad voor Cultuur gaf in zijn advies over verlenging d.d. 4 november 2021 al het volgende aan in geval er géén verlenging zou komen:

“De raad ziet geen kans om op deze termijn en onder deze omstandigheden wezenlijke aanpassingen te adviseren met betrekking tot het bestel, ondanks de breed gedeelde indruk dat het huidige bestel op onderdelen onvoldoende functioneert. In dit geval zal de focus moeten liggen op vereenvoudiging van de beoordelingsprocedure, om te voorkomen dat instellingen worden overvraagd in de nasleep van de coronacrisis.” (p.3)

We doen hieronder een aantal suggesties hoe die vereenvoudiging eruit kan zien.

1. Producenten zetten in hun beleidsplan een inhoudelijke richting uit gebaseerd op een overkoepelende artistieke visie en een uitgewerkte schets van twee of drie producties / projecten. Het is in de huidige tijd zinloos om te verlangen dat activiteiten die vier tot zes jaar bij het huidige moment vandaan liggen, tot in detail worden uitgewerkt. Externe maatschappelijke factoren en opeenvolgende crises maken het onmogelijk om zo ver vooruit te plannen. Daarnaast geeft het producenten meer vrijheid om gedurende een cultuurnotaperiode plannen aan te passen of te wijzigen.

2. Zie BIS-instellingen als strategische partners en baseer de beoordelings- en verantwoordingssystematiek op vertrouwen en op maatwerk. Minder 'dichttimmeren' aan de voorkant, maar als organisatie en subsidiegever gedurende de periode met elkaar in gesprek blijven over de inhoudelijke koers, beoogde artistieke en maatschappelijke impact en daaruit voortvloeiend de nadere invulling van activiteiten.
3. Vraag producenten om een gemiddelde begroting in te dienen die voor vier jaar geldt. Jaarlijks kan een jaarbegroting worden toegevoegd als kolom in de jaarrekening. Trek hierin als BIS, Fonds Podiumkunsten en gemeenten gelijk op.
4. De terugblik op eerdere activiteiten moet veel minder zwaar wegen en kan daardoor beknopter. De jaren 2019 en eerder zijn in de huidige situatie niet meer relevant als ijkpunten om op voort te bouwen. De pandemie heeft een harde breuk veroorzaakt; terug naar het 'oude normaal' is een illusie. De jaren 2020 en 2021 zijn niet bruikbaar als ijkpunten omdat de cultuursector grote periodes geheel of gedeeltelijk gesloten was. Ook vanaf 2022 ziet de output van veel producenten er anders uit dan aanvankelijk gedacht.
5. Ga niet uit van een groei-ambitie met de subsidieregelingen maar geef instellingen zoveel mogelijk ruimte om minder op output te sturen en meer op het gezond maken / houden van hun organisaties en hun *human capital*, door de drie codes leidend te laten zijn.
6. Sta instellingen toe de reflectie op de drie codes integraal onderdeel van het beleidsplan te maken in plaats van deze als drie losse onderdelen bij te voegen.
7. De huidige 25 vragen die moeten worden beantwoord in het beleidsplan van BIS-instellingen kunnen als gevolg van hierboven genoemde punten 1-6 teruggebracht worden naar zes á zeven hoofdvragen (de gemeente Amsterdam kan hierin als voorbeeld dienen).
8. Impact is ook output. Artistiek-inhoudelijke impact, maatschappelijke impact, sociaaleconomische impact – er gebeurt en kan zoveel meer dan alleen de voorstelling of het concert in de zaal. Geef organisaties mogelijkheden om (als ze dat willen) hierop te verantwoorden.

Ministerie OCW
T.a.v. mw. G. Uslu
Staatssecretaris Cultuur en Media
Postbus 1635
2500 BJ Den Haag

Amsterdam, 11 november 2022
Re: Toekomst Culturele Basisinfrastructuur

Geachte mevrouw Uslu,

Allereerst wil De Zaak Nu, belangenvereniging voor presentatie- en postacademische instellingen, u hartelijk bedanken voor uw werkbezoek op 28 september jl. aan verschillende presentatie-instellingen. We hopen dat we u tijdens dit bezoek hebben kunnen laten zien hoe presentatie-instellingen een unieke positie bekleden binnen het ecosysteem van de beeldende kunst.

De Zaak Nu heeft met veel belangstelling kennisgenomen van uw *Hoofdlijnenbrief* d.d. 20 oktober 2022 over de toekomst van de culturele basisinfrastructuur en uw *Meerjarenbrief 2023-2025 – Cultuur midden in de Samenleving* d.d. 4 november 2022. Met dit schrijven willen wij graag nader ingaan op uw brief.

Besluit en Overwegingen

Wij willen u graag bedanken voor de vele gesprekken met alle betrokkenen in de verkenning van de mogelijkheden van een mogelijk langere subsidieperiode. Wij begrijpen dat het geen gemakkelijke overweging is geweest en waarderen daarom ook de door u genomen inspanningen.

De Zaak Nu betreurt het dat er geen ruimte is voor verlenging van de subsidieperiode. Na een intense periode die werd bepaald door COVID-19, had een verlenging ademruimte aan de instellingen kunnen geven om weer fit, wendbaar en weerbaar te worden. We zien echter ook in dat het verlengen van de huidige subsidieperiode gevolgen zou hebben voor nieuwe instroom zowel in de bis als in het systeem van het Mondriaan Fonds. De Zaak Nu wil nogmaals benadrukken dat het essentieel is dat er goede afstemming bestaat tussen de overheden.

U noemt dat er behoefte is om nieuwe werkpraktijken verder te ontwikkelen. Wij hopen dat er daarnaast blijvende aandacht is voor de nadere ontwikkeling en verdieping van bestaande praktijken zoals bij bijvoorbeeld de Postacademische instellingen. Uw uitgangspunt om u zich in te zetten voor meer mogelijkheden voor jonge makers en makers die in het midden van hun loopbaan zijn, sluit zich mooi aan op deze wens.

KvK 51442485
Triodos NL56 TRIO 0198 4444 43

Eenvoudige aanvraagronde

De Zaak Nu is zeer verheugd te lezen dat u de administratieve lasten bij de instellingen wilt verminderen door de aanvraagronde voor de komende cultuursubsidieperiode te vereenvoudigen.

Wij hopen dat dit er ook voor zorgt dat de eindverantwoording ook vereenvoudigt en prestatie indicatoren meer rekening houden met de aard van de instelling, de inhoudelijke programmering en de ontwikkeling hiervan. We zijn zeer benieuwd hoe dit gestalte gaat krijgen.

De inrichting van bis 2025-2028

U laat weten geen wijzigingen in de opzet van de bis aan te brengen ten opzichte van 2021-2024, het budget voor de Kunstpodia regeling van het Fonds, zeven presentatie- en vijf post-academische instellingen in de bis. Naast deze plekken werd € 250.000 met betrekking tot Publieksbereik beschikbaar gesteld voor twee presentatie-instellingen. We gaan ervan uit dat deze extra middelen ook in de komende periode beschikbaar blijven.

Verbeteringen voor ronde 2025-2028 – opdracht aan bis instellingen

Digitalisering en innovatie

Wij erkennen de belangrijke rol en meerwaarde van digitalisering, maar willen ook benadrukken dat het digitale het fysieke niet volledig kan vervangen. De ontmoeting tussen bezoekers onderling en het ontvangen van een grote diversiteit aan mensen is daarvoor te waardevol. Daarnaast vragen we graag aandacht voor het beheer, behoud en ontwikkeling van digitalisering van bestaande (digitale) kunstwerken.

Vernieuwingsagenda voor de toekomst

De meerjarige subsidies van de Rijkscultuurfondsen en de verhouding tussen de bis en de Rijkscultuurfondsen

In uw brief geeft u aan dat de Rijksfondsen zoals gebruikelijk tegelijkertijd met de bis hun aanvraagprocedures organiseren. Echter is het nu zo dat het Mondriaan Fonds zowel wat betreft de planning van aanvragen als de lengte van de regelingen afwijkt van de landelijke structuur. De Zaak Nu juicht een betere samenhang tussen de procedures van de bis en die van de Rijkscultuurfondsen toe en geeft uiteraard ook de voorkeur aan een goede afstemming van de regelingen en timing van bis en het Mondriaan Fonds. De Zaak Nu gaat hier graag op korte termijn met u en het Mondriaan Fonds over in gesprek.

Tenslotte onderstreept De Zaak Nu uw wens om meer ruimte maken voor vernieuwing en (talent) ontwikkeling. Juist non profit kunstuimten en post academische instituten bieden dé vruchtbare voedingsbodem voor talentontwikkeling. Deze plekken functioneren als een springplank en een veilige basis in de beginnende loopbaan van die kunstenaar. We juichen het toe dat er meer middelen naar deze plekken gaan om talentontwikkeling zichtbaarder te maken.

Versterking Arbeidsmarktpositie – fair pay

De Zaak Nu vindt het essentieel dat haar leden instellingen hun organisaties duurzaam kunnen inrichten. Enerzijds in het kader van de versterking van de arbeidsmarktpositie en anderzijds om, en niet minder belangrijk, de diverse codes zoals bijv. de Fair Practice Code en Code Diversiteit & Inclusie goed uit te kunnen voeren. Deze codes worden door onze leden omarmd, maar het is door het uitblijven van middelen en capaciteit voor veel kleinere instellingen niet mogelijk om deze codes op de juiste wijze uit te voeren wat in plaats van stimulerend, juist frustrerend werkt. De sector wil fit en gezond zijn, maar zeker ook blijven en daarvoor zijn gezonde werkomstandigheden nodig voor allen werkzaam in de sector. De Zaak Nu is blij dat *fair pay* hoog in het vaandel staat en juicht het voorstel toe om bij te dragen aan eerlijke beloning gebaseerd op de meerkosten die de invoering van de Fair Practice Code met zich meebrengt.

De Zaak Nu onderstreept het belang dat de toegekende subsidiebijdragen rekening houden met een jaarlijkse indexering van het loon (inclusief indexering van het Kunstenaarshonoraarium), gestegen minimumlonen (10%), de huidige inflatie en de energiecrisis waarvan de effecten naar verwachting in 2023 zichtbaar zullen zijn.

Met vriendelijke groet,
Namens de leden,

Valentijn Byvanck, voorzitter
De Zaak Nu